

Det förflutna i framtiden

– Lajvs potential för att förmedla, utforska och bevara kulturarv

Alexandra Åberg

Självständigt arbete • 30 hp
Landskapsarkitektprogrammet
Alnarp 2015

Det Förflutna I Framtiden: Lajvs potential för att förmedla, utforska och bevara kulturarv

The past into the future: The potential for larp as a method for communicating, exploring and preserving cultural heritage.

Författare Alexandra Åberg

Handledare: Anna Peterson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator: Christine Haaland, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Bitr examinator: Marie Larsson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: A2E

Kurstitel: Master Project in Landscape Planning

Kurskod: EX0775

Ämne: Landskapsarkitektur

Program: Landskapsarkitektprogrammet

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2015

Omslagsbild: Alexandra Åberg

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Lajv, Lajvområden, Subkultur, Kulturarv, Historia, Bevarande, Levande Rollspel

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

ABSTRACT

In the early 1980s a new form of (sub) culture started to emerge in Sweden. It is known by the name (acronym) *larp*, short for Live Action Role-Playing. Today, in the western world alone, about one million people are said to be engaged in *larping*. In Denmark, for example, there are more people who *larp* than those who play basketball. One dominating subject of interest within the *larp* community is history, including everything from re-enacting the everyday life of historic ancestors to re-creating clothes, tools and even the environment. This paper investigates how the growing interest in *larp* culture can be used to communicate, explore and preserve cultural heritage. The methods used in the paper are literature studies, for the part about cultural heritage, and interviews, site studies, facebookpolls, documentaries, digital archives and of course literature studies to investigate the *larp* community. The paper comes to the conclusion that the *larping* is an insufficient method for communicating cultural heritage. During a *larp* elements as artefacts, environment, written character and agreed background story acts as a base from which you improvise a new story. When

the story is told, the *larp* has reached its end, and if you would set up the same *larp* twice the story which becomes told will most likely differ. Therefor using a *larp* to communicate history will most certainly increase the risk for misconceptions of cultural heritage.

On the contrary the paper shows that *larping* is an effective way to explore and preserve certain aspects of cultural history. By including knowledge about cultural heritage, and increasing the level of authenticity of props like costumes into the base of which the story develops. *Larping* i.e. becomes a method for exploring history and creating a sense for your cultural heritage. In the process of increasing the authenticity of, for example, costumes, the craft used to create that specific item will be preserved. The same can be seen in the landscape management for areas intended for *larp*, such as *larpvillages*. In compliment to the earlier mentioned methods, the paper uses the *larpvillage* Lockansmåla Medeltidsby as case study, and the *larpvillages* Moriaberg and Berghems Medeltidsby as objects of references.

Key words: larp, larpvillage, subculture, cultural heritage, history.

SAMMANFATTNING

Idag är allmänheten många gånger en passiv mottagare till sin historia och sitt kulturarv. Den här uppsatsen undersöker huruvida det går att använda en ny form av subkultur som metod för att förmedla, utforska och bevara kulturarv. I början av 1980-talet började lajv, eller levande rollspel som det också kallas, att etableras i Sverige. Idag lajvar, alltså deltar i lajv, omkring en miljon människor bara i västvärlden. I Danmark, till exempel, finns det idag fler människor som lajvar än som spelar basket. Lajv som är mer, eller mindre, inspirerade av historiska epoker och/eller event är vanligt förekommande, och uppsatsen landar i att lajv är en bra plattform för att utforska kulturarv. Däremot kan lajv aldrig ersätta museum eller andra traditionella medium för att kommunicera historia. Improvisation är en viktig del av lajv, vilket gör det olämpligt för att berätta något som har ett färdigt händelseförlopp. När det gäller att använda lajv som en metod för att bevara kulturarv inför framtiden, är slutsatsen inte entydig. Vissa kulturarv, särskilt immateriella sådana, kan bevaras genom lajvhobbyn samtidigt som

artefakter med kulturhistoriskt värde riskerar att slitas snabbare om tillgängliggjorda till en ökad ström av människor som aktivt interagerar med det. Arbetet visar även vad samarbeten mellan lajvföreningar och andra kulturhistoriska intressenter, kan ge till både lajvområden, platser där lajv utspelas, och det lokala samhället. Utöver det understryker uppsatsen vikten av att våga se lajvare och dess företrädare som samarbetspartners i det viktiga arbetet att bevara kulturarv inför framtiden och att introducera det till nästa generation.

De metoder som används i uppsatsen för att svara på tidigare nämnda frågeställningar är litteraturstudier, då särskilt för kapitlet om kulturarv, men även intervjuer, platsbesök, facebookpolls, dokumentärer, digitala arkiv och även en gåtur. Som fallstudie används lajvområdet Lockansmåla Medeltidsby, medan lajvområdena Moriaberg och Berghems Medeltidsby används som referensområden.

Nyckelord: Lajv, Lajvområden, Subkultur, Kulturarv, Historia.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Abstract	3
Sammanfattning	4
Lajv	7
Kulturarv	9
Tolkare, teorier och kanaler för att förmedla historia	11
Mål och metod	13
Metod	13
Material: människor	15
Material: områden	17
Uppkomsten av lajv	21
Människor och lajv	22
Det materiella kulturarvet	24
Planfrågor, föreningsstruktur och bevarandet av natur- och kulturvärden	24
Slitage, vandalisering och okunskap	29
Ekonomi, underhåll och ideellt engagemang	30
Det immateriella kulturarvet	32
Hantverk	32
Implementering av lajvets kulturella kontext	34
Lockansmåla i bild	37
Lajv som metod	56
Att förmedla kulturarv genom lajv	56

Lajv som plattform för att utforska historien	58
Lajv som verktyg för att bevara viktiga kulturarv	61
Avslutningsvis.....	63
Slutsats	64
Referenser	66
Ej publicerat material.....	66
Tack till!	70
Bilagor	71
Bilaga 1	71
Bilaga 2	73
Bilaga 2, forts.....	74
Bilaga 3	75
Bilaga 4	76
Bilaga 5	80
Bilaga 5, forts.....	82

LAJV

Den vanligaste beskrivning av lajv är som en interaktiv, eller improviserad, teater (Jonasson, C. muntl., Stark, L. 2012a, Hofsten, W muntl.). Lajv befinner sig i gränsland mellan konst, teater och spel (Stenros, J. & Montola, M. 2010), och under ett lajv är publiken ensemblen och ensemblen publik, och historien drivs parallellt framåt på flera olika plan. Lajvare kan komma ifrån de flesta olika bakgrunder och ålderskategorier, men det finns en överrepresentation av ungdomar och unga vuxna (Jonasson, C. muntl.). Idag uppkattas ca 5 % av alla ungdomar i Sverige har lajvat det senaste året, vilket är fler än de som t.ex. målar graffiti eller läser upp egenskriven lyrik och/eller andra texter (Ungdomsstyrelsen 2011). Totalt lajvar ca en miljon människor runt om Västvärlden. I Danmark lajvar runt 100 000 personer, vilket innebär att det nu finns fler som ägnar eller har ägnat sig åt lajv i Danmark än vilka som t.ex. spelar basket (Forbiddn, 2013). I Sverige är ca 11 000 personer medlemmar i lajvföreningar under det stora ungdomsförbundet Sverok (Jonasson, C. muntl.). Samtidigt finns det många lajvare som inte är medlemmar i en förening och år 2010 uppgav 5 % av alla

ungdomar mellan 16-24 år att de åkt på lajv de senaste tolv månaderna (Ungdomsstyrelsen 2011).

Att använda lajv som metod för att lära ut kunskap är spridd. I USA färdigställdes år 2008 en Afghansk stad till en kostnad av 10 miljoner \$. Staden konstruerades för att ta tillvara på de kunskaper om aktuella strider nyligen hemkomna soldater hade (Stark, L. 2012b). I staden finns en mängd soldater klädda i traditionella arabiska kläder som under en begränsad period spelar vanliga medborgare i staden (Stark, L. 2012b). Lajv har i USA även använts för att träna myndigheter i hur de hanterar kriser som epidemiska utbrott av exempelvis influensa (Stark, L. 2012b). Även i Sverige har en afghansk by färdigställts av Försvarsmakten, där lajvare runt om i Sverige har anställts för att gestalta Afghansk bybefolkning under övningar (Andersson, M. Muntl.). Likaså har det använts av Svenska Kyrkan under konfirmationsläger (Möllerström, L. muntl.). Men hur kommer det sig att just lajv är så användbart som pedagogiskt verktyg? Till skillnad ifrån traditionellt inlärande blir kunskapen kopplad till känslor.

Det är lättare att minnas och lära sig t.ex. historiska händelser om man har känslan att man faktiskt upplevde det (LajvVerkstaden 2012). LajvVerkstaden (2012), ett svenskt företag som arbetar med att arrangera lajv beskriver effekterna som följande:

”Lajv som pedagogisk form är upplevelsebaserad, deltagande och kreativ. Istället för att sitta vid sin bänk och svara på frågor ställs eleven mitt i ett skeende...

...Effektivt lärande, där kunskapen faktiskt fastnar, uppstår när alla sinnen aktiveras och när den som ska lära sig något är deltagande i sitt lärande. När du lajvar är du aktiv med hela din kropp och alla dina sinnen.”

(LajvVerkstaden 2012)

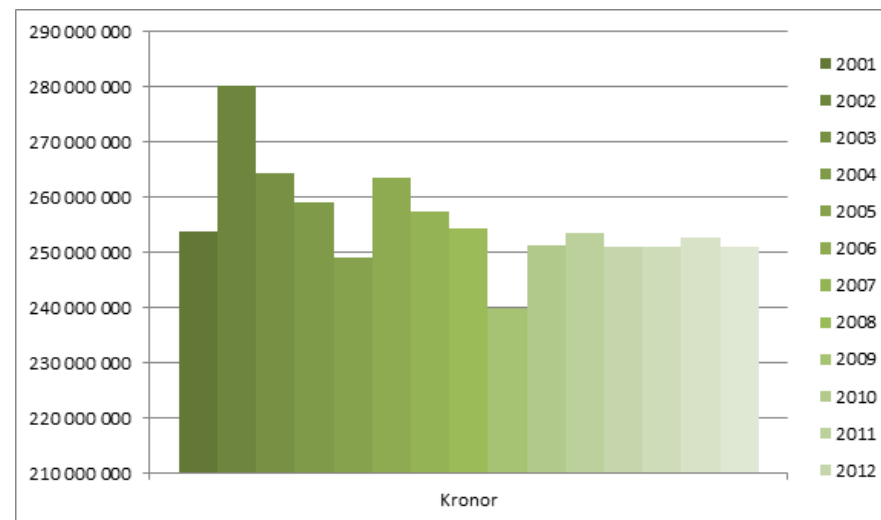
Lajvområden, ett område avsett för att lajva på, kan användas som en utgångspunkt i pedagogisk verksamhet. Ett svenskt lajvområde som har haft en omfattande pedagogisk verksamhet är Lockansmåla Medeltidsby (Möllerström, L. muntl.). Under tiden som Leaderprojektet Levande Historia pågick besöktes området regelbundet av skolklasser. Med stöd i omgivningen utforskade

mellanstadieklaser ifrån Wämöskolan, och högstadieelever ifrån Kallingskolan (Särskolan) olika ämnesöverskridande projekt. (Möllerström, L. muntl.). Även Sverok håller tillsammans med SVEA, Sveriges elevråd, på att utveckla lajv speciellt för skolor. ”Det levande valet”, är namnet på projektet som syftar till att levandegöra valprocessen för högstadie- och gymnasieungdomar genom lajv (Sverok 2013-12-10). Sambandet mellan lajv och traditionella hantverk är inte särskilt känt. LSU Sveriges Ungdomsorganisationer, som är en paraplyorganisation för bl.a Sverok, anser själva att traditionell kunskap är en mycket liten andel av deras verksamhet, och att den inte borde öka (Tunon, H. m. flera. 2009).

KULTURARV

Ett kulturarv är någonting som inträffat någonstans mellan igår och universums början och anses värt att ta med sig in i framtiden. Det kan vara en idé, ett föremål, en plats eller en händelse, som en viss grupp - oavsett om det är en familj eller en hel nation - känner en koppling till och vill bevara (Howard, P. 2003). Kopplingen kan vara ett minne, t.ex ett stort slag eller en souvenir från en bröllopsresa, men det kan också vara något du känner ägandeskap över som ett föremål, eller en historia som berättats vidare i generationer på en plats. Det kan även vara ett hantverk, eller en tyst kunskap om hur djur och natur förvaltas (Howard, P. 2003). Utöver de som känner en direkt koppling till särskilda föremål, händelser eller en kunskap, så finns det dem som har ett rent ekonomiskt intresse för kulturarv, t.ex. samlare av antikviteter och andra värdefulla föremål (Howard, P. 2003).

I tanken om att bevara kulturarv finns ofta ett behov av resurser, t.ex. i form av ekonomiska medel för att restaurera, återställa och förvalta eller som mänskliga resurser, genom någon som lyssnar på berättelser eller lär sig hantverken (Howard, P. 2003). Att bevara kulturarv är komplext, och strävan efter att hitta bra sätt att upptäcka, kategorisera och underhålla kulturella arv har gett upphov till en

FIGUR 1: STATIGA ANSLAG TILL BEVARANDET AV KULTURARV UNDER ÅREN 2001 - 2012.

FLER DETALJER, SAMT KÄLLHÄNVISNINGAR, FINNS ATT LÄSA I BILAGA 4.

mängd vetenskapliga discipliner. Ämnena kan vara allt, ifrån arkeologi och konsthistoria, till museipedagogik och förvaltning (Howard, P. 2003). Varje år anslår Svenska staten runt 250 miljoner kr till bevarandet av olika kulturmiljöer (se Tabell). Men under 2000-talet har anslagen minskat något (se Tabell). Kostnader som berör kulturarv är bland annat att underhålla fastigheten, föremålet eller kunskapen och förvalta det inför framtiden. Det är även indirekta kostnader som logistika behov t.ex. övernattningsmöjligheter, toaletter och parkeringsplatser, men också tillgång till guider,

förklarande skyltar och kanske även plats att köpa, äta och även tillaga mat (Howard, P. 2003). Men kulturarv, och att välja att bevara kulturarv, är inte bara en utgift utan en del av en enorm industri, turismen. Det är också något som det gärna skänks pengar till. Ibland uppskattar människor som sällan eller aldrig väljer att aktivt besöka eller ta del av ett kulturhistoriskt arv ändå att det bevaras/förvaltas, och är därmed villiga att bidra till dess existens. Likaså så kan existensen av ett viktigt kulturhistoriskt arv höja värdet på omgivande fastigheter och öppna upp för uppstarten av mindre industrier som lokala bryggerier, restauranger, hotellverksamhet eller bussturer (Howard, P. 2003).

Kulturarv tangerar många gånger även vid naturen, t.ex. i form av kulturlandskap där arvet av en historisk verksamhet syns i det omgivande landskapet (Howard, P. 2003). Om ett landskap är värderat efter sitt kulturarv, så anses det viktigt att det är autentiskt. När ett landskap värderas för sin natur är det t.ex. artsammansättningen eller tolkningsmöjligheten, som står i centrum. Så när ett landskap av värde har kommit till skada går det oftare att återskapa naturvärden än kulturvärden, då det senare sällan kan återskapas utan att något av autenticiteten går förlorat (Howard, P.

2003). Människor som besöker viktiga historiska platser kommer alltid att skada dem mer än de som väljer att turista någon annanstans (Howard, P. 2003). Och även utan utomstående som väljer att turista vid kulturarv så kommer alltid pilgrimmer, grannar och människor med släktkoppling till kulturminnen, att besöka dem, vilket innebär att slitaget alltid sker när en plats eller ett föremål, uppmärksammas och görs tillgänglig för allmänheten (Howard, P. 2003). Av samma anledning kan det ibland uppstå konflikt mellan idén om aktiv turism och bevarande av kulturarv. Ett allt för aktivt användande och besökande av ett kulturarv kan leda till att det skadas på ett sätt som omöjligt går att fixa, och på så sätt även förlorar sitt värde som attraktion (Howard, P. 2003).

Kulturarvet är också viktigt för vår kunskap och känsla av historien. Kulturarv kan komma i många olika former, och är alla en pusselbit till hur historien var. När en historisk artefakt hittas, exempelvis en tavla, bok eller vas går det att utläsa en information ur den, som hur gammal den är, hur den tillverkades kanske även vem som tillverkade den och hur den användes.

Att hitta, undersöka och kategorisera olika historiska artefakter är den första delen av de två viktigaste aspekterna av arkeologi. Den andra aspekten är tolka den analyserade artefakten, samt dess relation till andra fynd, och att delge det till allmänheten (Jameson, J. 2008). Den funna artefakten fungerar alltså som en ledtråd, och med hjälp av en bred kunskap om olika fynd skapas teorier kring hur historien var som då förmedlas till allmänheten. Kanalerna för att sprida fynden kan vara allt ifrån museum till populärvetenskapliga tidningar, med förhoppningen om att öka allmänhetens intresse och kunskap för sin historia, och därigenom även sitt kulturella arv (Jameson, J. 2008). Att människor med historia som sin expertis når ut med fynd, och teorier kring fynd, är viktigt. Delvis är det ett sätt att få fortsatt stöd för sin verksamhet, men det är också ett sätt att hindra att missförstånd sprider sig (McManamon, F. 2008). Någon kommer alltid att vilja tolka historiska lämningar och artefakter, och när det görs med en politisk, religiös eller ekonomisk agenda kan märkliga historier spridas, som t.e.x myten om att människor och dinosaurier samlevt (McManamon, F. 2008). Likaså kommer historiska lämningar att sökas rätt på för att t.ex. säljas till samlare om inte det finns en instans som bevarar kulturarv för samhället i stort (McManamon, F. 2008).

TOLKARE, TEORIER OCH KANALER FÖR ATT FÖRMEDLA HISTORIA

Oavsett om det är en föreläsare eller en artikel, är det av största vikt att informationskällan inspirerar, entusiasmerar och engagerar mottagen för att kunna nå framgång med att kommunicera sitt budskap (Jameson, J. 2008). En nackdel med att mycket information om historia kommuniceras passivt, är att det är svårare att aktivera båda hjärnhalvor hos mottagaren. Då det finns en stor skillnad mellan vad vi vet och verkligheten, brukar vi ha någon som tolkar däremellan. Kanske visas historiska föremål i en glasmonter och en skylt erbjuder en beskrivning av hur det var, eller så visar någon dig runt i ett historiskt landskap och sammanfattar spridda kulturhistoriska landmärken i en berättelse (Craig, B. 1989). Oavsett hur historien presenteras för dig, så har det presenterats för dig, och när någonting presenteras för dig aktiveras enbart din vänstra hjärnhalva och din totala upplevelse av händelsen blir mindre än om både hjärnhalvor hade aktiverats (Craig, B. 1989).

När bara den vänstra hjärnhalvan aktiveras, vilket den gör vid passivt mottagande, blir inte känslan för sin egen historia lika stark. Den blir med andra ord inte lika mycket din historia som en allmän historia. För att aktivera höger hjärnhalva behöver delvis din föreställningsförmåga – och delvis din kreativitet – aktiveras (Craig, B. 1989). Några som lyckats med att aktivera båda hjärnhalvorna hos besökare är utomhusmuseumen. Möjligheten att själv interagera med föremål och miljöer ökar chanserna för att få en stark känsla, minne eller helt enkelt upplevelse av historien. Hur viktigt är ens upplevelse av historia? Ännu idag finns tankarna om historisk korrekthet kvar, tanken att om man bara studerar alla artefakter och andra pusselbitar tillräckligt noga så kommer historien att uppenbara sig. Men i verkligheten är det mycket mer komplext. Till skillnad ifrån en tavla eller en vas, där det finns relativt stor möjlighet att lägga hela pusslet kring vem som skapade det, hur det skapades och av vad det skapades, är steget att ifrån en mängd väl definierade artefakter skapa en korrekt bild av den epoken i historien mycket stort (Craig, B. 1989). Något som kombinerar både tankarna hos friluftsmuseum med aktivt deltagande och ett starkt intresse för historia, är den nya kulturformen lajv. Dess förmåga att engagera deltagaren i sitt eget lärande har redan gjort det till en populär

pedagogisk metod hos bl.a nationell och internationell militär, och i svenska skolor (Möllerström, L. Muntl., Sverok 2013-12-10., Andersson, M. Muntl., Stark, L. 2012b., m.fl.). Har lajv möjligtvis något att tillföra det befintliga utbudet av medium för tolkning och förmedling av historia?

MÅL OCH METOD

Syftet med valet av ämne är att lyfta funderingarna om moderna kulturella uttryck kan användas som verktyg för att förmedla, utforska och bevara kulturarv inför framtiden, och som en metod för att skapa nya kulturella uttryck i framtiden. Målet med arbetet är att skapa en uppsats som ställer, och besvarar frågan:

- Kan lajv användas som ett verktyg för att förmedla, utforska och bevara kulturarv?

METOD

För att kunna utforska huruvida lajv har en betydelse i arbetet med att bevara kulturarv, behövde både lajv och kulturarv definieras. Materialet till den del av uppsatsen som berör kulturarv är hämtat ifrån litteraturstudier av vetenskapliga artiklar; och böcker som används som underlag för att skapa en grund och förståelse för vilka förutsättningar som gäller vid definition av kulturarv, dess bevarande, utmaningar och potential. Avsnitten som berör lajv använder en mycket vid variation av källor. Idag finns mycket lite information att tillgå om lajv, deltagare av lajv (lajvare) samt om de områden där lajvevenemang sätts upp. För att kunna presentera en så

klar och objektiv bild av lajv som möjligt har det krävts mycket fältarbete, intervjuer och litteraturstudier. Metoderna som har använts är:

- **Gåtur.** Torkel Möllerström äger marken på vilken Lockansmåla medeltidsby är placerad. För att få en bättre bild av markens och husens historia, samt hans åsikter kring området som markägare, gick han med på att göra en gåtur genom området under tiden han fritt berättade om sina upplevelser. Han visade de fornlämningar och nykonstruerade historiska och/eller fantasy inspirerade byggnationerna som samsades om utrymmet i markerna. Utöver möjligheten till en mer noggrann dokumentation av området, delgav han även för områdets historia i flera led tillbaka samt oro och förhoppningar inför framtiden. Gåturen tog 4-6 timmar och utfördes hösten 2013, samt dokumenterades rikligt i bild och ord.

- **Deltagarobservation.** Under tre dagar begav sig den här uppsatsens författare till Moriaberg för att delta i ett lajv. Innan lajvet spenderade författaren ett flertal månader med att praktisera olika hantverk, och historiska efterforskningar, i ett försök att skapa en så autentisk klädedräkt som möjligt, en viktig del av lajvkulturen. Efter lajvet fotograferades omgivningen, och huvudarrangören intervjuades även i anslutning till eventet. En mer utförlig beskrivning av deltagarobservationen finns att hitta i Bilaga 4.
- **Platsbesök.** För att få en bra uppfattning om hur lajvområden i Sverige är utformade har ett flertal platsbesök utförts. De områden som har besökts är Lockansmåla medeltidsby, Pegas lajvområde, Berghem och Moriaberg. Alla platser har dokumenterats i bild och skrift, men allt material kom inte att användas vid skapandet av uppsatsen.
- **Digitala arkiv och sociala medier.** Lajvare kan på sin höjd beskrivas som ett löst anknutet nätverk. Vissa är föreningsaktiva eller medlemmar i scoutkårer och församlingar, andra inte. Av den anledningen sker mycket av kommunikationen mellan lajvare och de intresserade av lajv

över internet. För att få inblick i rådande attityder, tankar och funderingar bland Sveriges lajvare (utövare av lajv) har frågor postats på en intressegrupp vid namn ”Vi som lajvar”. Gruppen finns på det sociala nätverket Facebook och når ut till uppskattningsvis en tredjedel av alla lajvare i Sverige. Ungefär ett femtiotal personer valde att svara på frågorna, många svarade mycket utförligt. Under många år dominerade en sida vid namn Spelkalender.se Sveriges lajvscen som platsen där kommande lajv postades. För att kunna undersöka statistiska trender och samband, användes Spelkalenderns öppna digitala arkiv över lajv i Sverige, platser de har anordnats på, samt vad de har haft för genrer.

En viktig del av arbetet med att hitta svar på frågan om vad lajv är, har cirkulerat kring att ta del av det material som redan publicerats rörande ämnet. Utöver de källorna som tidigare presenterats har även dokumentärer, internationell och nationell litteratur, samt akademiska uppsatser har erbjudit många värdefulla insikter. Den här uppsatsen innehåller också ett omfattande och rikt bildmaterial vilket används som ett stöd vid beskrivningen av de olika platser som finns på lajvområden.

Bilderna är särskilt viktiga då lajv fortfarande är relativt okänt för många, och är tagna av författaren under Gåturen. Uppsatsen innehåller dock få bilder av de människor som faktiskt själva lajvar. Under 1990-talet fanns en mycket hätsk debatt kring lajv och lajvare där de utpekades både som satanister och sektmedlemmar. Många lajvare uttrycker därför en rädsla för att delta i intervjuer eller att ställa upp på bilder i offentliga sammanhang, då de känner en oro för en negativ effekt i deras vanliga liv. Mer om hur omgivningen reagerar på lajv och lajvare finns att läsa i kapitlet *Slitage, sabotage och okunskap*. Avslutningsvis har en stor del av materialet hämtats ifrån olika människors upplevelser och erfarenhet av lajv genom ett stort antal genomförda intervjuer, både över telefon och vid möten, som presenteras nedan.

MATERIAL: MÄNNISKOR

Alla intervjuer har varit semi-strukturerade, alltså började med öppna frågor som sedan smalnade av mot specifika detaljer.

Strukturen på intervjuerna hjälpte de många intervjuade att berätta mer fritt om sin relation till lajv, lajvområden och/eller konstruktionen av dessa. De som deltog i intervjuerna var följande:

- **Lina Möllerström.** Lina arbetar som projektledare på Horsahallensgille och är kontaktperson för studenter intresserade av att skriva examensarbeten med utgångspunkt eller anknytning till lajvområdet Lockansmåla medeltidsby. Intervjun var semi-strukturerad, tog ca tre timmar och innehöll många intressanta vinklar och tankegångar kring vad lajv betyder idag och skulle kunna betyda i framtiden. Hon gav också en inblick i arbetet bakom en lajvby och de utmaningar och potential ett lajvområde har.
- **Mats Rappe.** Mats är ordförande i föreningen Berghems vänner, en förening som förvaltar medeltidsbyn Berghem, i Skillingaryd, Småland. Mats intervjuades för att visa hur ett lajvområde – i det här fallet Berghem – kan uppstå, utvecklas och förvaltas, samt vilka framtidsplaner som finns för området. Intervjun var semi-strukturerad och hölls över telefon och varade i en dryg timme.

- **Nils Bryntesson.** Nils är sekreterare i föreningen Tulajv och medlem i Tumbaförsamling. Tulajv och Tumbaförsamling är idag ägarna och förvaltarna av lajvbyn Moriaberg. Även Nils Bryntesson intervjuades för att delge historien kring hur ett lajvområde kan uppstå och utvecklas. Nils bidrog även med visionerna för Moriaberg, och utmaningarna de står inför i framtiden, under en timmes lång intervju över telefon. Intervjun var semi-strukturerad.
- **William von Hofsten.** William har arrangerat lajv sedan år 1999, och anordnade lajvet *Drömmen om Sanctera: På kudde av gräs*, under vilken uppsatsens författare gjorde en deltagarobservation. William von Hofsten har delat med sig av sin syn om varför och hur lajv arrangeras, och vad ett lajv kräver av området det anordnas på. Författaren kom i kontakt med lajvet genom hemsidan Spelkalender.se, och kom genom den även i kontakt med arrangören. Då William von Hofsten var mycket upptagen under lajvet genomfördes själva intervjun ett tag efter lajvet över telefon. Intervjun varade i ca en och en halv timma, och var semi-strukturerad.
- **Chris Jonasson.** Chris är ledamot i förbundsstyrelsen för Sverok som organiserar flest ungdomar i Sverige – och då även många av Sveriges lajvare. Chris Jonasson tog sig tiden att berätta om lajvs betydelse för både Sverige och den enskilda individen, samt gav sin bild av vilka som väljer att lajva och organisationerna bakom ett lajv. Chris intervjuades över telefon under drygt 45 minuters tid, men såg även över anteckningarna från intervjun över mejl samt återkom med ändringar och tillägg en dryg vecka senare. Intervjun var semi-strukturerad.
- **Malin Andersson.** Malin har lajvat sedan hösten år 2007 och även varit anställd som lajvare under Försvarmakten i samband med en av deras övningar. Malin Andersson bidrar med sin upplevelse om varför hon valde att börja lajva, samt vad det har haft för inverkan på hennes liv. Malin har även beskrivit vad hon som lajvare upplever som problematiskt med lajvområden, samt vad hon uppskattar med dem. Intervjun skedde över telefon och var semi-strukturerad.

MATERIAL: OMRÅDEN

En av de viktigaste sakerna när ett lajv sätts upp är vilket område det ska vara på och letandet efter passande område kan börja ett år i förväg. Huvudsaken vid valet av område är att det överensstämmer med, eller går att anpassa till, det tänkta scenariot (Summanen, H. & Walch, T. 1998). De genrer som finns, baserade på statistik framtagen av författaren över åren 2009-2013 (Se bilaga 1), är följande:

- **Steampunk/1800-tal:** Steampunk utspelar sig i en parallell verklighet där den mesta tekniken styrs av ångkraft, medan 1800-tals lajven ligger mer nära vår egen historia. Lajv placerade i den här kategorin kan bära namn som *Död mans hand: Bankrånet*, *Neo Vapor* eller *Rättvisan och Rökverket*; och även om de kan använda typiska fantasyområden, kan de lika gärna utspela sig på slott, herrgårdar och bygdegårdar i historisk stil. Av den här genren lajv arrangeras i genomsnitt 6 lajv/per år.
- **Post Apok/Airsoft/Milsim:** Post Apok är en förkortning för Post Apokalyptisk eller Efter katastrofen, och utforskar livet efter en stor katastrof, t.ex. radioaktiva utsläpp eller utbrott

av zombiesmitta. Airsoft betyder att en del av lajvet kommer att cirkulera kring användandet av softairguns och Milsim är en förkortning på Militär Simulering, och syftar på när militär och militära situationer simuleras. Dessa kan bära namn som *Zombies* eller *Contagia* och använder oftast som kuliss före detta militära träningsområden, airsoftbanor i skogsmiljö eller skogar överlag. Dessa sorters områden kommer i den fortsatta texten att refereras till som Airsoftområden. I genomsnitt 13 lajv/år i den här miljön.

- **Medeltida/Fantasy/Vikingalajv:** Den här typen lajv bär namn som *Sägner från Eterna: Drömmars land*, *Havgard: Rävspel och mjöd* eller *Krigshjärta V: Stålets väg*. Många ingår i kampanjer, vilket innebär att flera lajv utspelar sig i samma berättelseram fast med olika teman. Typiskt för de här typen av lajv är att de som kuliss använder skogsområden med eller utan bebyggelse som är historiskt inspirerad. I snitt arrangeras det 41 lajv/år i den här kategorin, vilket gör det till den största genren i Sverige idag.

- **Övrigt.** Gemensamt för de övriga lajven är att de var för sig inte är genrer med särskilt högt antal arrangerade lajv, men totalt står de ändå för 20 lajv/år. De går inte heller att ge de här genrerna ett specifikt område utan kulisserna till berättelsen bestäms specifikt för varje event. Lajven har teman från pirater till 30-årskriser, och från existentiella sagor till Sci fi lajv i uppbyggda rymdskepp.

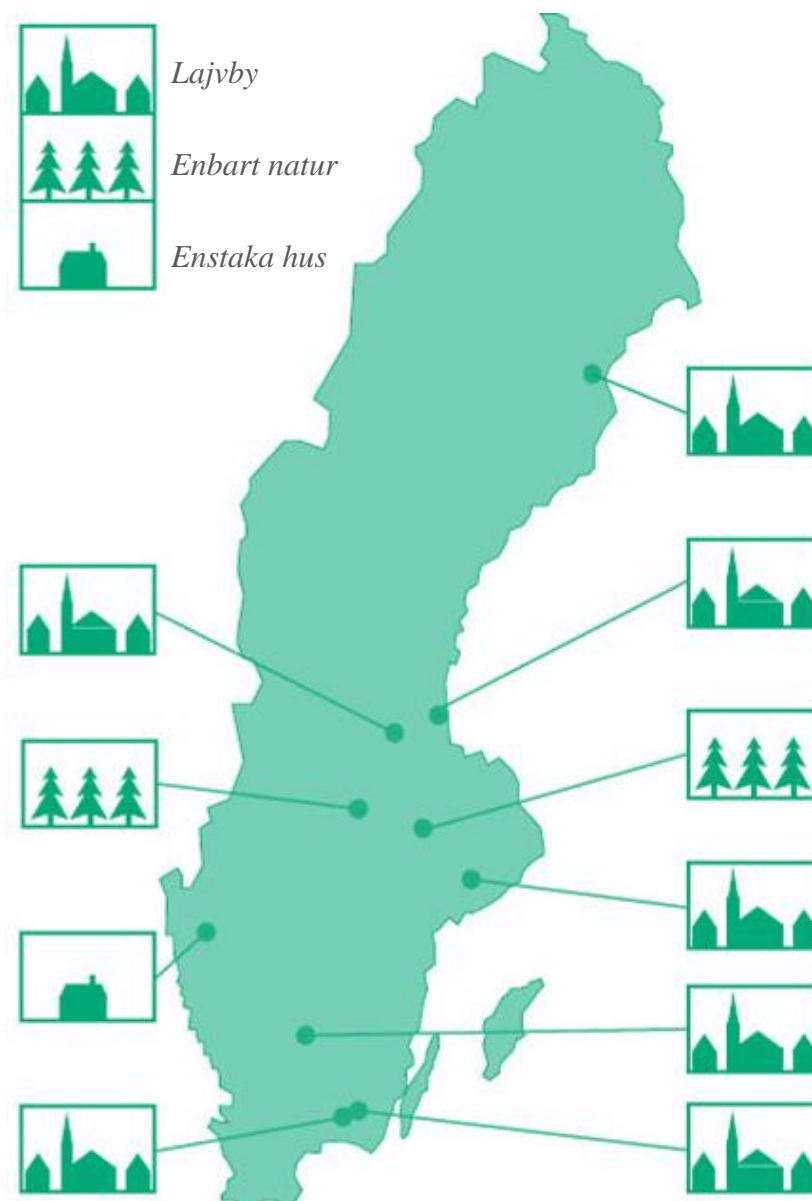
Det går att arrangera lajv i lika många genrer, som du t.ex. kan göra film, teater eller konst (Käll, H. 1998). Avslutningsvis finns en av de största genrerna inom lajv inte medräknad här, och det är Vampirelajven. Datan är hämtad från Spelkalender.se (u.å.) och trots att Spelkalendern de senaste tretton åren fungerat som en plattform för utlysande av lajv, har den inte varit en sida för utlysande av Vampirelajv (Jonasson, C. muntl.). Vampirelajven härrör från spelen *Vampire: The Masquerade*, ett bordsrollspel som släpptes 1991. De befinner sig ofta i modern miljö och består oftast av regelbundna träffar under lång tid, som kallas för kampanj (Stenros, J. & Montola, M. 2010). En Vampirekampanj kan hålla lajv en gång i månaden under flera år och samma stad kan ha flera kampanjer som pågår samtidigt. Det är vanligast att bli inbjuden till Vampirelajv genom vänner och bekanta, och därför blir de få som

utannonseras på spelkalendern missvisande (Jonasson, C. muntl.). Men med undantag för Vampirelajven utannonseras knappt 80 lajv per år, beräknat på de senaste fem åren. Lajv som inte utlyses offentligt finns inte medräknade i statistiken (Se Bilaga 1).

I och med att de vanligaste förekommande kategorin av lajv, som också använder sig av permanenta områden, är Medeltida/Fantasy/Vikingalajv så är det också den slags områden uppsatsen fokuserar på. Det finns idag 13 st lajvområden i Sverige som i huvudsak vänder sig till lajvare inom genren Medeltida/Fantasy/Vikingalajv. Av dem har 9 stycken bebyggelse, vilken kan variera ifrån ett värdshus till ett tjugotal hus (Se Bilaga 2). De lajvområden som har bebyggelse brukar ha börjat med att bygga ett värdshus eller en kyrka och sedan fyllt på med övriga hus. Efter rena sovplatser är smedja och bastu vanligt att konstruera, samt små örtagårdar (Möllerström, T. Gåtur, Deltagarobservation 2013, Rappe, M. muntl). En klar majoritet av alla lajvområden är belägna i, eller i anslutning till, ett större naturområde. Några platser som utmärker sig särskilt är Lockansmåla Medeltidsby, som även är uppsatsens fallstudie, samt Moriaberg och Berghem som båda fungerar som arbetets referensområden.

LOCKANSMÅLA MEDELTIDSBY

Vid Horsasjön i Blekinge ligger Lockansmåla medeltidsby. Området har ett tjugotal hus (Möllerström, T. Gåtur) vilka delvis ägs och förvaltas av föreningen RLS (Ronneby Lajvsällskap) och delvis av föreningen Horsahallensgille.

Lockansmåla Medeltidsby är det lajvområde i Sverige som har två byar på samma område. Där har bedrivits en omfattande ungdomsverksamhet med nära samarbete med ett flertal skolor, Blekinge museum och Fotevikens museum (Horsahallen, 2010). Marken runtomkring och i anslutning till lajvområdet är privatägd (Möllerström, L. muntl.).

MORIABERG

Moriaberg ligger i Tumba, Botkyrka kommun, i ett Natura 2000-område inom pendeltågsavstånd till Stockholm (Tulajv, 2013). Placeringen är ovanlig då lajvområden oftast placeras där lajv kan utspelas utan att riskera att obehöriga vandrar in under viktiga scener (Summanen, H. & Walch, T. 1998). Lajvområdet består utav ett värdshus, sju mindre hus, en smedja, en lada och en jordkällare. Det enda huset som är isolerat är värdshuset för att kunna användas även vintertid. Tack vare det stadsnära läget finns där både el och vatten indraget i byn. Området ägs av Tumba Missionsförsamling som hyr

ut det till lajvföreningen Tulajv. Tulajv hyr i sin tur ut området till andra som vill arrangera lajv (Bryntesson, N. muntl.).

BERGHEM

Lajvområdet Berghem ligger utanför Skillingaryd i Småland. Själva medeltidsbyn har ovanligt mycket bebyggelse och kan vara det lajvområde i Sverige med flest hus. Berghem har även fått medial uppmärksamhet då SVT:s barnprogram Barda spelade in ett avsnitt där (Rappe, M. muntl.). Idag finns 26 st byggnader på plats, och lajvområdet har fyra stora lajv per år och lika många till mindre event i samband med lajven. Det finns dock ingen permanent bebyggelse i den omgivande skogen utan bara spångar vid vissa stigar och en bro som tas upp varje höst så att den inte skadas av isen (Rappe, M. muntl.). I Berghem förvaltas byn av föreningen gemensamt och de eftersträvar att hålla en hög kvalité på husen och området.

UPPKOMSTEN AV LAJV

Det är svårt att säkert säga när lajv uppstod. Det beror delvis på att dokumentationen av lajv är bristfällig (Summanen, H. & Walch, T. 1998) och delvis på att fenomenet i sig är såpass flytande (Stenros, J. & Montola, M. 2010). Idén att t.ex. iscensätta historiska slag, eller glömda epoker, är mycket gammal (Käll, H. 1998). Om t.ex. riddarspel eller gamla fältslag har framförts och någon valt att kliva ur den redan bestämda handlingen, alltså att improvisera utifrån tidigare definierade ramar, går det inte då att definieras som lajv? Eller när den franska drottningen Marie Antoinette under 1700-talet gestaltade livet som bondmora, i den för ändamålet konstruerade byn Le Hameau, i Versailles (Blennow, A. 2009); var inte det då ett lajv? Var inte byn där det utspelade sig i, då ett lajvområde (alltså ett område där lajv utspelas)? Improviserad teater har också tangerat vid och liknat det som idag benämns som lajv (Stenros, J. & Montola, M. 2010), till exempel när det uppförs utan publik eller med publiken som deltagare. Även vissa former av interaktiv konst har involverat många av de aspekter som lajv innehåller (Stenros, J. & Montola, M. 2010), och det är också en väl etablerad metod inom militären för att kunna träna soldater inför olika krigssituationer (Stark, Lizzie. 2012b).

Även om lajv och lajvliknande metoder mycket väl kan ha använts i olika sammanhang tidigare i människans historia, är det först på 1970-80 talet det vi idag kallar lajv uppstod (Käll, H. 1998). 1974 släpptes bordsrollspelet Dungeons and Dragons som fungerade som en katalysator för skapandet av det moderna lajvet i England och senare i Norden. Spelet blev så populärt att spelarna tillslut bestämde sig för att gestalta spelet i fysisk form, att ge det liv (Stenros, J. & Montola, M. 2010). Lajv kallades ifrån början för det mer beskrivande namnet Levande Rollspel (Live Action Role Playing på engelska), men förkortningen lajv används allt oftare både i tal och skrift (Deltagarobservation). Åtminstone från början av 1980-talet fanns några föreningar i Sverige som regelbundet arrangerade lajv (Käll, H. 1998). Lajv idag arrangeras huvudsakligen av föreningar. Det är vanligt att arrangören eller arrangörerna börjar att skriva lajvet långt innan det går av stapeln. Lajvet *Drömmen om Sanctera: På kudde av gräs*, påbörjades i november 2012 och gick av stapeln först i slutet av september 2013 (Hofsten, W. muntl.). Eftersom lajv arrangeras i föreningsform drivs verksamheten oftast ideellt, och arrangörerna får sällan någon form av ersättning för det arbete de lägger ner på eventet (Stenros, J. & Montola, M. 2010).

Det är också vanligt att föreningarna som arrangerar lajv är anslutna till Sverok. Sverok är ett ungdomsförbund för spelföreningar, t.ex. figurspel, lajv och e-sport, och organiserar flest ungdomar i Sverige (Jonasson, C. muntl.). Men samtidigt som Sverok är en gemensam faktor för många lajvföreningar så är de i sig en liten del av Sverok. Sverok har exempelvis idag en e-sports förening vars medlemsantal överskrider det sammanlagda antalet medlemmar i alla lajvföreningar (Jonasson, C. muntl.).

MÄNNISKOR OCH LAJV

Genomsnittspersonen som lajvar har blivit introducerad till lajv av sina vänner. Det är ett mycket socialt spel med fokus på interaktioner mellan deltagare, och det är vanligt att människor deltar i lajv med sina vänner eller familjer (Jonasson, C. muntl., Deltagarobservation 2013). Däremot så attraherar olika genrer av lajv olika sorters människor, t.ex. så har Medeltida/Fantasy/Vikingatida lajv betydligt högre trösklar iform av ekonomi och kunskap än t.ex. Vampirelajv. De senare kan dessutom placeras i lokaler som är anpassade för människor med funktionsnedsättningar, vilket kan innesluta än fler (Jonasson, C. muntl.). Det finns berättelser ifrån Lockansmåla Medeltidsby om

människor som deltagit i lajv trots att de har varit rullstolsburna eller haft kraftig nedsatt syn, men de har oftast behövt extra assistance och varit begränsade i vart de har haft möjlighet att bege sig (Möllerström, T. Gåtur). I Berghems medeltidsby har visst arbete gjorts och det finns nu en handikapptoilet, men möjligheterna för personer med funktionsnedsättning är ändå begränsad (Rappe, M. muntl.). Samtidigt, i Hans Källs (1998) bok *Levande Rollspel*, betonar han att en av de viktigaste anledningarna till att människor åker på lajv är att det är roligt (Käll, H. 1998) vilket också bekräftas av personer som lajvar, d.v.s. deltar i lajv (Andersson, M. muntl., Jonasson, C. muntl., Hofsten, W. muntl.) Samtidigt betonas också upplevelsen av att vara någon annan starkt. Chris Jonasson, från Sveroks förbundsstyrelse säger:

“Som person betyder lajv en möjlighet att få uppleva saker jag inte får uppleva i vanliga fall, det innebär möjlighet att spela personligheter som ligger långt ifrån mig själv i situationer jag aldrig skulle befinna mig, exempelvis en läkare i en by där böldpest slår ut eller en journalist i en stad styrd av maffian.”

(Jonasson, C. Muntl.)

Undantaget att vara en uppskattad hobby bland dem som utövar den, har det börjat dyka upp allt fler vetenskapliga undersökningar och studier av den långsiktiga effekten av lajv. Studier utförda i Danmark visar att risken för att begå kriminella handlingar minskar hos ungdomar som ägnar sig åt lajv (Forbidden, 2013). Samtidigt som en svensk masteruppsats inom psykologi (Östlund, J. 2012) har visar på att det kan finnas indikationer på ett samband mellan att ägna sig åt lajv och att utveckla sin mentaliseringsförmåga.

Mentaliseringsförmågan beskrivs som förmågan att sätta sig in i vad andra människor känner. Mentaliseringsförmågan utvecklas hos yngre barn genom lek, och följer sedan individen genom livet. Det som Östlunds arbete har påvisat är ett samband med att lajva och en återupptagen samt fortsatt utveckling av individens mentaliseringsförmåga i vuxen ålder (Östlund, J. 2012). Ytterligare en intressant aspekt av lajv är hur utövarnas upplever att deras skicklighet i sociala interaktioner ökar. Många lajvare berättar om hur de har utvecklat en högre social kompetens genom att gestalta fler och/eller mer komplexa relationer än de har i vardagen (Deltagarobservation, 2013). En person som arrangerar lajv behöver kunna ha en god förmåga att leda, organisera och skriva, för att

kunna se till att behov av sovplatser, sanitet, underhållning och ibland även mat är tillgodosett under alltifrån en kväll till en vecka. William von Hofsten, 20 år gammal och arrangör för det tre dagar långa lajvet *Drömmen om Sanctera: På Kudde av gräs* beskriver arbetet som följande;

“Att skriva ett lajv är som att skriva en bok, eller skapa ett spel. Det krävs en hel del för att kunna bygga upp en värld från grunden och få den realistisk. Det är oftast väldigt kreativa människor som arrangerar lajv.”

(Hofsten, W. Muntl.)

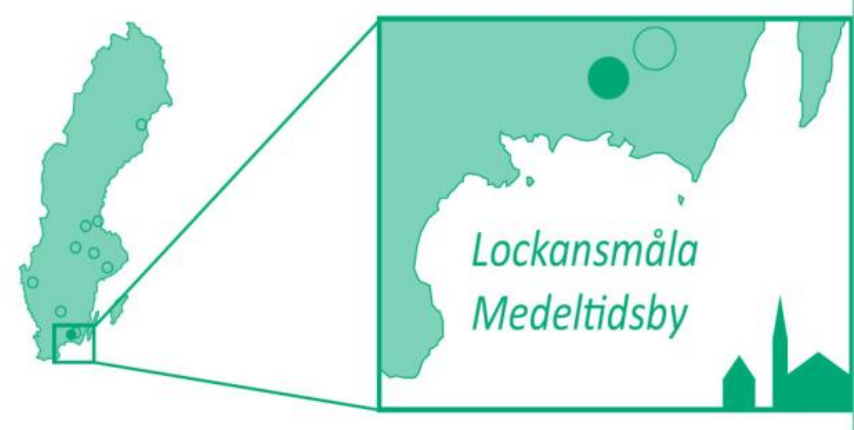
DET MATERIELLA KULTURARVET

PLANFRÅGOR, FÖRENINGSTRUKTUR OCH BEVARANDET AV NATUR- OCH KULTURVÄRDEN

Precis som passionen för teater har lett till många vackra scener och amfiteatrar runt om i världen, så har även lajv under sin tid som kulturform påverkat samhället. Precis som i teater eller film har levande rollspel olika genrer (Käll, H. 1998), och ställer därmed olika krav på platsen de utspelas på. Till skillnad ifrån en scen på en teater bör scenen för ett lajv ofta vara 3-dimensionell. Eftersträvan av en 3-dimensionell scen kommer sig av önskan att hjälpa deltagarna att lättare gestalta sina karaktärer. Detta beskrivs t.ex. som att upplevelsen av att vara i en annan värld blir total (Summanen, H. & Walch, T. 1998). På lajvområden fungerar omgivningen som en förlängning av den egna fantasin. Där rekvisitan tar slut, tar naturen vid och blir till en del av föreställningen om en annan värld. För att upprätthålla illusionen av en annan värld har det blivit en del utav lajvkulturen att forma, och forma, om sin omgivning (Deltagarobservation, 2013).

I Lockansmåla medeltidsby har strävan att skapa en mer autentisk omgivning kommit långt. År 1999 fick föreningen Ronneby

lajvsällskap (RLS) klartecken av markägaren Thorsten Möllerström att börja uppföra en medeltidsby på hans skogsfastighet i Lockansmåla utanför Ronneby (Möllerström, L. 2013). De flesta husen som uppfördes var tillfälliga och fungerade som vindskydd och kuliss åt de levande rollspel föreningen sedan anordnade (Möllerström, L. muntl.). Även om Lockansmåla Medeltidsby ursprungligen byggdes för lajv har det genom åren även varit ett utflyktsmål för skolklasser, och deras anhöriga. Med tiden kom det administrativa arbetet att överskrida den tid och resurser den ideella föreningen RLS hade, så markägaren och hans familj grundade föreningen Horsahallens gille, för att kunna ta en mer aktiv del i de projekt som pågick (Möllerström, L. muntl.).

Föreningen som grundades 2005 samordnade alla intressenter som fanns kring lajvområdet och dess verksamhet, samt drev det då nystartade projektet: Projekt Levande Historia (Möllerström, T. 2005). Projektet Levande Historia var ett samarbete med RLS (Ronneby LajvSällskap), Blekinge museum, Fotevikens museum och Horsahallens gille (Möllerström, T. 2005). Projektet syftar bland annat till att byta ut teaterkulisserna mot mer autentiska efterkonstruktioner av hus från perioden 800-1200. Den befintliga marken var vid projektets start ett granplantage med låg biologisk mångfald. Samtidigt som Projekt Levande Historia strävade efter att dokumentera existerande fornlämningar, var tanken att öka den artrikedomen genom att forma omgivningen till att likna den slags miljö som kan ha funnits kring en by under 800 – 1200-talet (Möllerström, L. muntl., Horsahallensgille 2010.). I projektbeskrivningen poängteras att lajvverksamheten som bedrivits på området av föreningen RLS (Ronneby Lajv Sällskap) har varit mycket viktig. Genom att området återigen använts på sätt inspirerade av tidigare leverne, så har igenväxten hämmats och kulturlandskapet bevarats (Möllerström, T. 2005). Platsen som Lockansmåla medeltidsby är placerad på, har även historiskt använts, och en del av Projekt Levande Historia syftar till att dokumentera olika kulturlämningar, och sköta kulturmark

(Möllerström, T. 2005). Projekt Levande Historia var en uppföljning på Projekt Medeltid, ett projekt drivit av Blekinge Museum för att intressera unga människor för medeltiden. I Projekt Medeltid fick skolungdomar möjlighet att besöka lajvområdet Lockansmåla medeltidsby, där de fick pröva på ett medeltida liv. I informationsbroschyren *Levande Historia: Presentation av Projekt Levande Historia i samband med utarbetandet av ansökan om EU-bidrag*, som släpptes i samband med Projektets start går det att läsa följande:

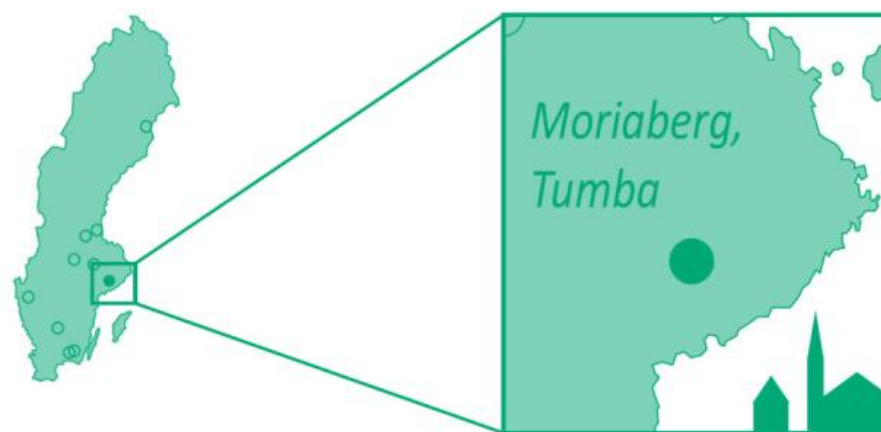
“Trakten är rik på reminiscenser från det gamla bondesamhället – en unik miljö för att återuppliva förlorade kunskaper och visa hur kulturlandskapet förändrats genom tiderna. “

(Möllerström, T. 2005. Sid 4/5)

En annan plats där det som lämnats kvar har tagits fram och integrerats i lajvområdet är platsen för Berghems medeltidsby. Marken som byn står på, och den omgivande skogsfastigheten, ägs utav en privatperson i USA (om än med en mer lokal förvaltare). Den mark som Berghems vänner disponerar är ett hektar stort och står markerat som fritidsområde i detaljplanen. Området har fått en avvikande benämning gentemot.

omgivningen då det tidigare stod en gård på den, och då markägaren inte kunde plantera skog där, blev han glad över att ytan kom till användning (Rappe, M. muntl.). Även om gården sedan länge är borta, har lajvarna med hjälp av uppgifter ifrån äldre lokalinvånare lyckats lokalisera bland annat en gammal brunn. Brunnen rustades sedan upp och används idag som en aktiv del av lajvområdet (Rappe, M. muntl.). De första husen som byggdes bl.a. av ungdomarna ifrån föreningen Yingyang var placerade utan någon särskild ordning, men med tiden upprättades en plan för en bättre placering av husen (Rappe, M. muntl.). Under mitten av 90-talet fanns det en fritidsledare som regelbundet träffade och spelade bordsrollspel med ett antal ungdomar som hade det lite extra tufft i livet. Fritidsledaren, som antagligen tidigare hade varit intresserad av levande rollspel, fick en dag idén om att ta med de här ungdomarna ut och bygga en lajvby (Rappe, M. muntl.). Tanken var att de skulle få något mer att göra när de träffades och dessutom möjlighet att sätta händerna i något praktiskt (Rappe, M. muntl.). Fritidsledaren och ungdomarna tillhörde föreningen Yingyang, och efter ett initialt byte av mark hamnade de slutligen på den platsen där lajvbyn Berghem ligger idag. Med tiden började de även bjuda in andra föreningar för att vara med och bygga på den kommande lajvbyn (Rappe, M. muntl.).

Som mest var de sex stycken föreningar engagerade i projektet, men när många medlemmar ur föreningen Yingyang flyttade saknades något som höll ihop byn. Då gick några av de äldre medlemmarna ur de olika föreningarna ihop och bildade Berghemsvänner (Rappe, M. muntl.).

Även på Berghems medeltidsby kan man se en ökad strävan efter autenticitet i bebyggelsen, även om utvecklingen inte gått lika långt som vid Lockansmåla medeltidsby. Något som försvårat arbetet är att husen är klassificerade som teaterkulisser i detaljplanen och får därför inte vara permanenta.

Samtidigt så är klassificeringen en nödvändighet, då andra alternativ som stug- och hotellverksamhet hade gjort den ekonomiska bördan för stor för en ideell förening (Rappe, M. muntl.). Precis som för Lockansmåla medeltidsby, finns det en strävan hos Berghem att förankra sin verksamhet hos lokalbefolkningen. Idag finns det kontaktuppgifter på hemsidan till olika grannar som kan bistå vid lajvarrangemang. En bonde säljer ved till de öppna eldarna som finns under arrangemangen, och en annan erbjuder grus för att förstärka vägar som blivit för leriga. Det finns även dem som säljer helstekta spädgrisar, och diskussioner om ett bed and breakfast är i full gång (Rappe, M. muntl.). Föreningen vill egentligen kunna hyra ut vårdshuset till lokalbefolkningen då den omgivande byn saknar en egen bygdegård. Tyvärr hamnar även den tanken i konflikt med de existerande planbestämmelserna, då de befintliga husen inte är egentliga hus, utan mer ovanligt välarbetade vindskydd (Rappe, M. muntl.).

En plats där förvaltandet av omgivande kulturmark, är sammanflätat med lajvverksamheten, är Moriaberg. Lajvområdet Moriaberg ligger precis som Lockansmåla medeltidsby i ett Natura 2000 område. Namnet Moriaberg kommer ursprungligen ifrån det missionshus som en gång stod där. Tumba församling har arrenderat marken av

Botkyrka kommun i många år, men beslöt under början av 2000-talet att upplåta marken till lajvverksamhet (Bryntesson, N. muntl.). Lajvområdet Moriaberg hade varit i mycket dåligt skick när lajvarna tog över. Församlingsmedlemmen och lajvaren Nils Bryntesson uppskattar att det var ca 10-20 släpkärror med skräp som fick forslas bort ifrån området innan de kunde börja bygga (Bryntesson, N. muntl.).

“Det har stått ett missionshus vid namn Moriaberg på platsen och det användes inte så mycket sedan 20-30 talet, utan mest till lägerverksamhet och scoutverksamhet. På 90-talet bosatte sig en hemlös man där som förstörde en hel del av inredningen. Till slut bedömde dom (församlingen red. anm.) att det var farligt att ha huset kvar. Och brandkåren eldade upp den i en brandövning. Det hölls lite scoutverksamhet men sedan kom en person, eventuellt kommunen, och ställde en husvagn på grunden. I början på 2000-talet las all verksamhet ner då mannen skrämde scouterna.”

(Bryntesson, N. muntl.).

År 2005 stod det första huset klart, värdshuset. Efter det har en mängd hus byggts av entusiaster ifrån föreningen med varierande resultat. En lada blåste ner och ett hus har brunnit upp under områdets historia, men trots bakslag står där idag ett tiotal hus, och bygglov är beviljat för ytterligare sju hus (Bryntesson, N. muntl.). Dock ger arrendatet byn samma premisser som teaterkulisserna i Berghems medeltidsby. I kontraktet står klart att marken ska kunna återställas till sitt ursprungliga skick, vilket gör det svårt att skapa mer autentiska bosättningar (Bryntesson, N. muntl.). Autentisk

omgivningar är viktiga för lajvare. En kvinna uttrycker sig så här i facebook gruppen Vi som lajvar:

”En by bör lämpligen ha produktion som huvudsakligt syfte, förslagsvis matproduktion. Typ jordbruk eller djurhållning. Istället ligger de vanligen i skogar, utan brukbar mark och utan djur, och finns där en sjö att fiska i får man vara tacksam.”

(Bilaga 5)

En annan fortsätter med:

”Eller lajvbyar/gårdar där i princip INGENTING finns kring husen som alltid finns normalt sett där folk bor. Diverse bråte och bra och ha grejer alltså.... Tex ett par trasiga tunnor och en spräckt gryta i en hög bredvid värdshuset skulle addera till realismen...vill man som lajvområdes ”ägare” ha nåt odlat som inte kräver en massa jobb off (utanför spelet, red. anm.) kan man ju alltid plantera några bärbuskar vid husen. Enkelt att rensa lite runt dem första dagen när det är lajv och härligt för deltagarna som lajvar när bären är mogna...”

(Bilaga 5)

SLITAGE, VANDALISERING OCH OKUNSKAP

En annan utmaning som finns med att skapa ett autentiskt landskap till medel-och vikingatida miljöer är det slitage ett lajv innebär. Lajv sträcker sig sällan över en vecka men kan ha upp emot 1000 deltagare (Käll, H. 1998, Sverok, u.å.). Det är inte ovanligt att områden av intresse ställs iordning innan lajvet drar igång, t.ex. genom att gå med röjsåg eller markera ut stigar i förväg (Summanen, H. & Walch, T. 1998). Trots försök att hindra det så är det svårt för lajvområden att helt undgå att omgivande marker slits. I Berghem är själva lajvområdet egentligen bara en hektar. Den omgivande skogen är en aktiv del av ett skogsbruksfastighet och lånas utav föreningen under arrangemang för att ge en större spelyta (Rappe, M. muntl). För att inte stå ivägen för skogsbruket finns det inga permanenta byggnader i skogen, och det som faktiskt ställs ut där tas bort vid eventuell avverkning eller när vintern kommer. Ett exempel på det senare är den träbro som brukar ligga över en bäck i skogen under lajvarrangemang, och som bärs dit och sedan åter varje år (Rappe, M. muntl).

Även om säkerhetsåtgärder som dessa vidtas är det inte möjligt att förhindra att slitage uppstår vid större evenemang. Mats Rappe, som är ordförande för Berghems vänner, beskriver hur det särskilt

uppstår slitage när lajv riktar sig till yngre deltagare, t.ex. när det används som en del av konfirmationsverksamhet. Typisk skadegörelse är ofta kopplad till en okunskap kring allemansrätten och hur man ska agera i skog och mark, och ger sig uttryck iform av felaktigt grävda och placerade eldstäder och skadegörelse, t.o.m. fällningar av träd (Rappe, M. muntl). I vissa fall kan även slitaget vara kopplat mer direkt till husen på plats, som inristat klotter eller att någon plockar ner brandvarnare för att de inte ska störa illusionen (Rappe, M. muntl).

Även Lockansmåla medeltidsby gör vad de kan för att undvika slitage. För att ge omgivande skog och mark möjlighet att återhämta sig, har föreningen Horsahallensgille valt att begränsa antalet lajv som hålls årligen på plats. Likaså brukar de också ha ett maxtak på antalet deltagare så att påfrestningen inte blir för stor för känsliga naturområden (Möllerström, T. Gåtur). Oinbjudna gäster är också ett återkommande problem i Lockansmåla medeltidsby (Möllerström, L. muntl). Inte nog med att människor i moderna kläder förstör den eftersträlvade illusionen av att vara i en annan värld (Summanen, H. & Walch, T. 1998), så sker det omfattande olovligt utnyttjande av husen och även skadegörelse.

Det har hänt att hela familjer tagit sig till området och använt husen som campingplats och inbrott i stugorna är vanligt (Möllerström, L. Muntl.). En del av vandaliseringen och inbrotten tycks bero på att omgivande befolkning har haft svårt att tolka lajvbyn, och de sociala och juridiska riktlinjer som följer dem. Lina Möllerström, som är en aktiv del av föreningen Horsahallensgille, beskriver det massiva motstånd som lajvbyn mötte vid dess grundande. Grannar smög sig in i byn efter ett konfirmationslajv med ficklampor för att hitta bevis på vad de trodde var satanistisk verksamhet. Lina (Möllerström, L. Muntl.) misstänker att det kan ha varit kopplat till träkyrkan som hade rests i byn, men oavsett den grundläggande anledningen, så hade grannarna hittat spillt stearin från en röd marschall och omedelbart ringt polisen. Det kunde ju ha varit blod, från tidigare nämnda misstänkta riter. Polisen hittade dock inget av intresse, och med tiden kom både barn och barnbarn att engagera sig i lajv på området (Möllerström, L. muntl.). Mindre extrema händelser är människor som beger sig dit som söndagsutflykt när området inte är öppet, eller inte förstår varför det tas ut en inträdesavgift när området väl är öppet (Möllerström, L. muntl.). Även när en grupp faktiskt varit inbjuden så har det varit svårt att hindra obehöriga ifrån att följa med. Vid tillfällen har en skolklass som varit inbjuden till området, förutom lärare, även haft med så många anhöriga och

släktingar att antalet deltagare på plats dubblats, utan att någon av de som tillkommit betalat inträde för att vistas där (Möllerström, L. muntl.). I Moriaberg tillämpas numera metoden att inga hus eller stugor någonsin är låsta för att motverka vandalisering. Tanken är att människor ska kunna stilla sin nyfikenhet utan att behöva bryta sig in, och de upplever att de har väldigt lite skadegörelse i dagsläget. Tidigare, under tiden missionshuset fortfarande stod på plats, utsattes det regelbundet för vandalisering och fick sina rutor krossade. Även grundandet av lajvbyn Moriaberg mötte ett visst motstånd i församlingen, men efter en omröstning kom byn att byggas ändå (Bryntesson, N. muntl.).

EKONOMI, UNDERHÅLL OCH IDEELLT ENGAGEMANG

Ännu en stor utmaning är att hitta resurser och människor att fortsätta att förvalta och driva områden, år efter år, decennium efter decennium. I Lockansmåla medeltidsby är de tydliga med att de bara kan behålla lajvbyn så länge som gården orkar bära det. Gården som äger markena runt lajvbyarna och där byarna står, har skogsfastigheten som en viktig del av sin inkomst. Varje hus, väg och torgliknande område kan bara finnas då träden som en gång växte där tas bort, vilket innebär ett inkomstbortfall för gården (Möllerström, T. Muntl.).

EU-projektet Projekt Levande Historia bidrog mycket till att utveckla Lockansmåla medeltidsby. Projektet finansierades av delvis offentliga och privata medel, och delvis av att EU sköt till ett belopp lika stort som de två första tillsammans. De privata medlen stod markägaren för, men de offentliga medlen betalades genom att lärare tog med sina klasser ut till området och använde det som läromedel. Lönen som lärarna fick under tiden de var på plats räknades då som ett offentligt medel. Så länge skolor kunde betala sin vistelse på platsen med sin tid var Lockansmåla medeltidsby ett populärt utflyktsmål, men när Projekt Levande Historia avslutades kunde skolorna inte längre besöka platsen. Inkomstbortfall, förvaltning och fortsatt utveckling är stora ekonomiska poster för ett lajvområde. Och utan de kompletterande EU-bidragen behövde Lockansmåla Medeltidsby ta betalt för att ta emot skolklasser, vilket ledde till att skolorna la ner den verksamheten (Möllerström, L. Muntl.).

Även Moriaberg drivs till stor del av ideella krafter, främst då av föreningen Tulajv. De som ursprungligen var drivande i föreningen blev äldre, fick barn och många har inte den tiden de en gång hade. Tankarna går kring att lägga ner föreningen en gång för alla, då de själva inte arrangerat lajv på området sedan 2010. Förhoppningen är att församlingen som arrenderar marken lajvområdet ligger på,

kommer att ta över husen för att fortsätta bedriva uthyrning (Bryntesson, N. Muntl.). Däremot har Berghems medeltidsby ett annat system. Skogen förvaltas av markägaren, byn av föreningen Berghems vänner och husen av enskilda medlemmar. Den tydliga ansvarsfördelningen gör att förvaltningen fungerar bättre, men det är fortfarande en utmaning att engagera husägare i att förvalta de gemensamma ytorna. Berghems vänner har vetorätt vid köpen av hus, samt vid rätten att bygga hus, för att hindra att medlemmar försöker gå med vinst vid försäljningen. Det finns påtryckningar bland husägare om att ändra den rådande överenskommelsen för att göra det möjligt att sälja sitt hus med vinst, men det krockar med tanken om en föreningen utan vinstdrivande syfte. I dagsläget finns funderingar om att i framtiden låta föreningen äga husen och enskilda intresserade förvalta dem. Allt för att säkra att husen fortsätter att vara tillägnade lajv och inte blir till fritidshus (Rappe, M. Muntl.).

DET IMMATERIELLA KULTURARVET

HANTVERK

Det är vanligt att lajvare, lägger ner mycket tid på att skapa trovärdig utrustning och rekvisita till sina karaktärer. Själva hantverket som sker innan lajvet är mycket viktigt del av hobbyn för många deltagare (Käll, H. 1998). Intresset för historiska hantverk i samband med lajv har tagits i beaktning i många av de projekt som drivits vid Lockansmåla medeltidsby. På Horsahallens hemsida står att läsa:

“Under skolbesöken har givits möjligheter att prova på sagospel, undervisning i medeltida domstolsprövning, matlagning, lekar, spel, dans och musik. Liksom växtfärgning, krukmakeri, smide, skinnsömnad och uppförande av gårdsgård med vidjor och granslanor.

RLS har även bidragit med bågskjutning och förevisning av sin rekvisita och verksamhet. Markägaren med familj har tillfört bakgrundsinformation, bakat bröd och förevisat natur och reminiscenser av det forna kulturlandskapet i området.”

(Horsahallen 2010)

Chris Jonasson som ledamot i förbundsstyrelsen för Sverok, bekräftar bilden av den hantverkande lajvaren. I och med att lajvare själva skapar sina roller och deras utrustning har intresset för lajv lett till att många unga har börjat ta upp och lära sig traditionella hantverk, berättar han, och konstaterar att lajv har gjort mycket för det traditionella svenska hantverket (Jonasson, C. muntl.). Att lägga ner ett år på att handsy, smida eller på annat sätt förbereda sin rolls dräkt och utrustning är långt ifrån ovanligt, likaså att spendera lång tid med att söka efter autentiska beskrivningar av traditionella hantverk och klädedräkter (Deltagarobservation, 2013). Lajvaren Malin Andersson berättar att hon har en kreativ ådra och älskar hur lajv presenterar ett tillfälle för henne att uttrycka den genom skapandet av dräkter. Självt anser hon att om det inte var för lajv så hade hon aldrig valt att utbilda sig inom textila hantverk. Genom lajv fick Malin inspirationen att utbilda sig till slöjdlärare, för att kunna lära en ny generation vad hon kommit att älska (Andersson, M. muntl.). På facebookgruppen *Vi som lajvar* (Bilaga 5), berättar många om vad deras lajvande inneburit för dem. En person berättar

om hur hen arbetat, och fortfarande aktivt strävar, efter att lära sig. En annan berättar om hur hen lärt sig göra flätverksbefästningar och många har använt lajv för att prova på, eller förbättra, läderhantverk. Många har även fått en fördjupad kunskap om hur livet sett ut historiskt sett. Oavsett om det varit generella nedslag i historiska händelser och epoker, specifika händeselförlopp som kinesisk immigration till USA eller rysk feudalism, så finns det ett brinnande engagemang för att lära sig det mest skilda saker för att bättre kunna förstå och spela sin karaktär (Bilaga 5). Viktigt dock är att även om lajv är öppet för alla människor är tröskeln olika hög för olika människor. När det gäller lajv som har en medeltida, vikingatida eller fantasyinriktning så kan den tröskeln vara hög. Krav och förväntningar på autencitet gör att en fantasylajvare idag måste ha de ekonomiska resurserna att införskaffa tillverkningsmaterial eller köpa färdiga delar. Utöver det krävs också kunskapen om hur man tillverkar en korrekt dräkt alternativt någon med den kunskapen som har möjlighet att lära ut den (Jonasson, C. muntl., Deltagarobservation, 2013).

ATT SKAPA EN GEMENSAM BERÄTTELSE

För att skapa ett lajv krävs först en arrangörsgrupp, bestående av manusförfattare, intrigförfattare, funktionärer och ibland även

både medeltida och 1700-tals mönsterkonstruktion. sjukvårdare. Dessa är oftast anslutna till en förening eller organisation, men behöver inte vara det. Vid mindre arrangemang är kan det ibland bara finnas en arrangör som både skriver manus, intriger och sköter marknadsföringen, men om inte lajvet är väldigt litet – eller alla deltagare hjälps åt med det praktiska, krävs oftast även funktionärer som kan handla och tillaga mat, tömma latriner, tillhandahålla ved och vatten eller guida deltagare rätt och svara på frågor – allt beroende på just det lajvets scenario (Deltagarobservation, 2013). När en arrangörsgrupp väl har formats skapar de en ramberättelse. En ramberättelse kan vara allt ifrån en trettioårsfest till det trettioåriga kriget. Ramberättelsen beskriver de omständigheter och den värld lajvet utspelar sig i. I samband med att ramberättelsen skapas, påbörjas även arbetet med att nå ut till möjliga deltagare och att kunna hantera det önskade antalet lajvares behov av t.ex. matlagningsmöjligheter eller sovplatser (Deltagarobservation, 2013). Lajvet utspelar sig inom ett begränsat tidsspann men kan vara allt ifrån några timmar till dagar, och till och med veckor (Käll, H. 1998). Deltagarantalet varierar ifrån en handfull individer till tusentals (Sverok.se u.å.), så både önskat antal deltagare och önskad längd på evenemanget, måste bestämmas tidigt

för att kunna möta de krav olika alternativ ställer

(Deltagarobservation, 2013).

När förberedelserna är klara och inbjudningar till lajvet gått ut antingen på sociala nätverk, muntligen eller genom hemsidor som spelkalender.se – så kan intresserade börja anmäla sig. Om scenariot t.ex. är trettioårsfest kanske en deltagare blir inspirerad av ramberättelsen och vill skicka in ett rollförslag på att spela födelsedagsbarnet som hellre ville åkt till Kanarieöarna, eller den bittra före detta partnern som smiter in på festen för att vinna sin käresta åter (Deltagarobservation, 2013). Arrangörerna går sedan igenom de olika förslagen och ser så att de passar med ramberättelsen. De flesta gånger har lajvarna stor frihet att själva skapa sina karaktärer, men det brukar oftast finnas någon form av begränsning för att hålla ihop berättelsen. T.ex. kanske du inte får spela utomjording på ett medeltida arrangemang eller stenåldersmänniska på tidigare nämnda 30-årsfest (Deltagarobservation, 2013). När rollen väl är godkänd börjar arbetet med att levandegöra den. Deltagaren lär sig att agera som sin karaktär, t.ex. genom val av uttryck, gångstil eller åsikter om saker som pågår i världen, och skapar sedan de kläder och den rekvisita karaktären ifråga borde ha. Under tiden skapar arrangörgruppen intriger åt deltagarna. En intrig är en liten bit information, oftast

skriftlig, som vägleder deltagarens improvisation under spelets gång.

En intrig kan t.ex. vara ett skvaller som kan leda till en konfrontation, kunskap om kommande händelser eller gömda föremål som många vill veta/ha eller kanske bara en mörk hemlighet som ska skyddas till varje pris (Deltagarobservation, 2013).

IMPLEMENTERING AV LAJVETS KULTURELLA KONTEXT

När datumet för lajvet väl kommer, och alla deltagare har anlänt, bytt om och är på sina platser, så ska deltagarna tillsammans skapa en berättelse genom improvisation. Och när berättelsen är färdig, sagan uppnått klimax, är lajvet slut och finns sedan enbart som minnen, lite olika för var person som deltagit beroende på vad de har haft för roll (Stenros, J. & Montola, M. 2010). Till skillnad ifrån reguljär teater där en historia färdigställs och sedan kan visas upp igen och igen för publik, är själva det gemensamma skapandet av en historia, i en plats där alla har en huvudroll, essensen av ett lajv (Deltagarobservation, 2013). Efter lajvet är det vanligt att ta bilder på varandra, och omgivningarna för att behålla som minne av upplevelsen av att ha varit en annan person i en annan värld Stenros,

J. & Montola, M. 2010). Att upprätthålla illusionen av den överenskomna världen är en väldigt viktig del av att lajva. Förutom tiden som läggs på att forma omgivningen eller på efterforskningar kring historiska förlagor till sitt dräktskapande, så läggs även tid på språkbruket (Deltagarobservation, 2013). Först och främst plockas ord bort som inte passar in i den berättelse som framförs, t.e.x ord som bil, sms:a eller mikrovågsugn på ett medeltidsinspirerat lajv. Men sedan läggs också nya ord till. Orden kan vara direkt knutna till den pågående berättelsen, som Byn Treväga eller Stormgille – släkten, men kan också vara helt fristående och vara till för att skapa ett rikare språk. Ordsspråk och talesätt skapas eller återanvänds, anpassade för den alternativa världen och förolämpningar och kraftuttryck myntas eller dammas av. Ibland blir det tokigt, då lajvaren ifråga kanske inte helt var klar med vad det nyfunna ordet egentligen betydde, men med hjälp av ett aktivt deltagarforum skapar lajvarna ett språk för en ny värld (Käll, H. 1998, Deltagarobservation, 2013). Inför lajv är det också vanligt att spendera tid med att hitta, skapa och sedan lära sig berättelser och visor att använda sig av under lajvet. Med tiden så skapar många lajvare en repertoar av olika visor, klassiska som rekonstruktioner och nyskapade, för att använda som underhållning alternativt som

uttryck för gestaltad sorg, glädje eller andra känslor under lajvets gång (Deltagarobservation, 2013).

Att berätta, och berättandekonsten, är en stor del av att lajva. Det finns den gemensamma berättelsen, som drivs fram av deltagarna och arrangörerna utifrån den befintliga ramberättelsen. Det finns ramberättelsen, om världen lajvet utspelar sig i och de människor (älvor, troll) som lever där, och det finns berättelser i berättelsen, gamla sagor – eller nyskrivan efter gammal modell, berättas kring eldarna i skymningen. Utöver dessa berättelser, så har även varje karaktär en historia, om vilka de är och hur de hamnade på just den platsen som lajvet utspelar sig på (Deltagarobservation, 2013). Många har även en inre monolog kring vad deras karaktär upplever, tankar och funderingar de borde ha, eller små historier ifrån karaktärens uppväxt eller vunna erfarenheter. Ramberättelser blir till sagor, som förs vidare från person till person, i den fiktiva världen. Och den gemensamt skapade berättelsen sammanfattas av varje enskild deltagare till minnen som bärs med ifrån lajvet. Ibland knyts minnena till fotografier, men oavsett hur deltagarna väljer att minnas, blir minnen ifrån tidigare lajv en viktig bas för diskussioner kring hur lajv som helhet kan utvecklas och föras vidare i framtiden (Deltagarobservation, 2013. Käll, H. 1998).

När ett lajv skapas tas oftast inspiration någonstans ifrån. Ibland kan det vara aktuella händelser i världen, filmer eller spel som släppts, och andra gånger kan det vara kända historiska epoker och eller händelser som driver skapandet. Andra gånger tas inspiration ifrån fabler, sagor eller religiösa skrifter, och skrivs om för att bli en spännande setting. Oavsett om inspirationen är den senaste actionfilmen eller Hamlet, 30-åriga kriget eller boken Stolthet och Fördom så är grunden till varje lajv en historia, som genom lajvarnas engagemang skapar en ny saga (Deltagarobservation, 2013).

LOCKANSMÅLA I BILD

Bilderna är tagna under en Gåtur med markägaren Torkel Möllerström (Möllerström, T. Gåtur)

1

2

3

4

¹ Igenvuxen kulturmark

² Åtskilliga km bilväg genom skog för att nå området

³ Skogsbruket är en viktig del av gårdens inkomst, och en anledning till att bebyggelse inte kan ta upp för stor plats.

⁴ Området, samt vägen in är privat.

5

6

7

8

⁵ Ägaren hanterar förvaltning av den omgivande marken, t.ex. röjning efter stormar.

⁶ Natura 2000 område hindrar skogsbruk, vilket gör området lämpligt för lajvbyar.

⁷ Exempel på hur lajvare försökt dölja moderna vattenbehållare med granris.

⁸ Den första byn.

⁹ En öppen plats mellan husen i byn för möjlighet till social samvaro.

¹⁰ Den öppna ytan ur en annan vinkel.

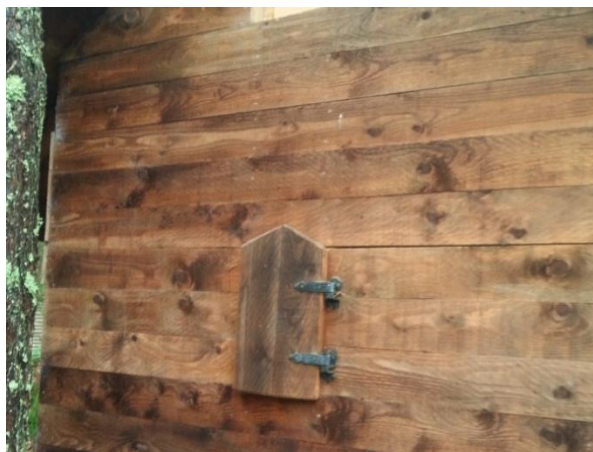
11

12

13

14

¹¹ I största möjliga mån behålls träden på området för att minska den ekonomiska kostnaden för gården.

¹² Exempel 1 på hur inredningen i ett lajvhus kan se ut.

¹³ Exempel 2 på hur inredningen i ett lajvhus kan se ut.

¹⁴ En vädrings- och ljuslucka har formats efter en känsla av historien.

15

16

17

18

¹⁵ En modern hylla i trä ger mer förvaring utan att sticka ut allt för mycket.

¹⁶ Dörren in till lajstugan bär lås för att hindra inbrott och vandalisering.

¹⁷ Huset är byggt efter moderna principer och står på betongplintar.

19

¹⁸ "Ängen" är namnet på vändplanen och gräset vid första byn. Gräsytan används som campingområde för de lajvare som har med egna historiska tält.

¹⁹ Lämningar av historiskt jordbruk iform av rösen, som ibland flätas in i lajvets historia.

²⁰ Stengärdsgård på lajvområdet.

21

22

23

24

²¹ Även mer fantasyriktade strukturer finns som den här lättare fortifikationsverk.

²² Strukturen är inredd med bord och stolar för den sociala samvaron. Ovanför porten finns en byggd gång varifrån det går att, t.ex. skjuta pilar mot anfallare.

²³ I anslutning till vattnet finns en byggd brygga för att inkludera sjön och sjöfart i lajvandet.

²⁴ Ingång till by nummer två, till vänster om vägen syns resterna av en pallisad, till höger syns ett torn som varit en del av ett befästningsverk.

25

26

27

28

²⁵ Kyrkan som grannarna trodde var basen för en satanistisk verksamhet.

²⁶ Vårdshuset har två ingångar, den som är tydlig på bilden är till för de som arbetar i köket.

²⁷ Även den här byn har en öppen yta i mitten av husen för att enklare kunna vända bilar, men också för uppsamling eller försäljning i marknadsstånd.

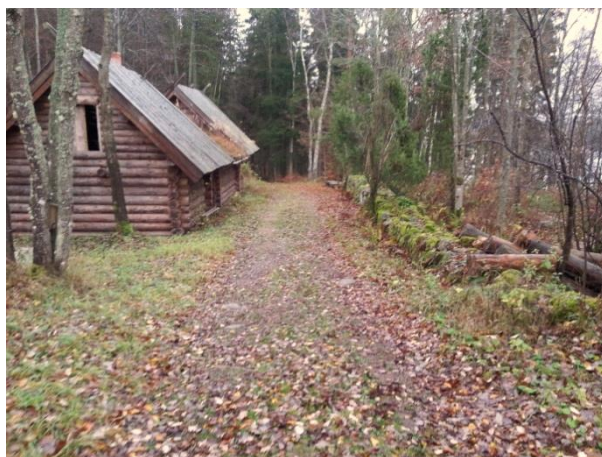
²⁸ Vårdshusets huvudingång, byggd på gammal grund.

29

30

31

32

²⁹ De delar av lajvbyn som byggts/byggt om för att efterlikna historiska förlagor.

³⁰ Toaletterna ligger vid sidan av själva byn, men har en utsida gjord för att likna resten av lajvhusen.

³¹ Ett hus konstruerat efter en förlaga från perioden 800 -1200-talet ef. Kr.

³² Interiören i det rekonstruerade huset.

³³ En säng efter vikingatida förlagor.

- ³⁴ Till själva spisen gjöts en särskild platta för att hålla den flera hundra kg tunga pjäsen stående.
- ³⁵ En gjutjärnskrona för ljusets skull.
- ³⁶ På övervåningen finns fler sängplatser.
- ³⁷ En bit av korridoren, för att ge en känsla för husets storlek.
- ³⁸ Mer interiör.

40

41

42

43

-
- ³⁹ Den enda uppenbara icke-autentiska detaljen i husets konstruktion är fönstren på övervåningen som gjordes för att släppa in mer ljus.
- ⁴⁰ Mindre uppenbara avsteg ifrån historiska förebilden syns t.ex. i takkonstruktionen.
- ⁴¹ Ena sidan av huset, där de två våningarna syns tydligt.
- ⁴² Samma hus ifrån baksidan.
- ⁴³ Övervåningen fungerar som extra sovutrymme.

44

45

46

47

⁴⁴ Kistorna används till förvaring.

⁴⁵ Detaljbild ifrån övervåningen.

⁴⁶ Ett försök att skapa en örtagård med växter som var vanliga att kultivera under medeltiden.

⁴⁷ Byn har tillgång till den tredje renaste sjön i Sverige.

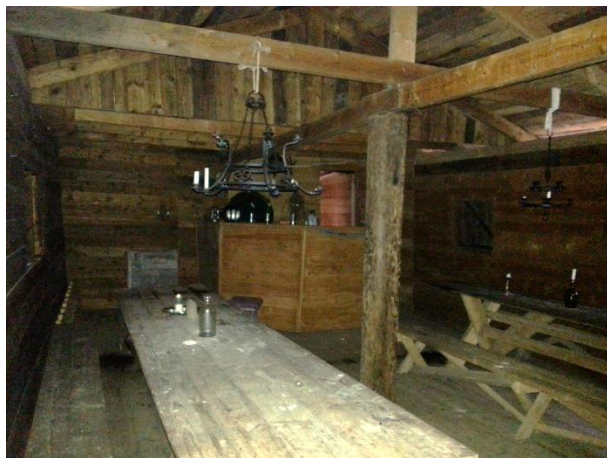

48

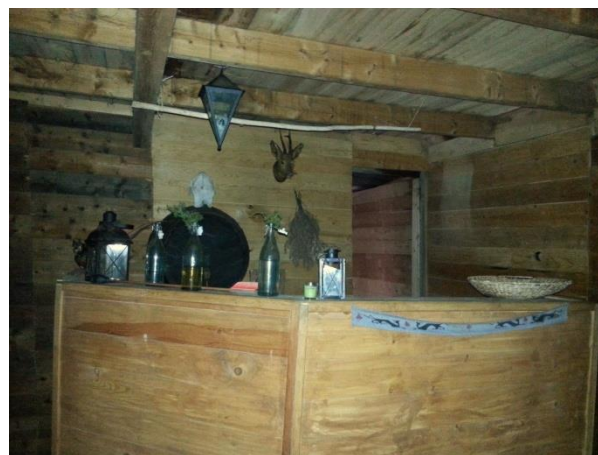
⁴⁸ Eldstad. I bakgrunden syns smedjan som håller på att konstrueras på säkert avstånd ifrån de andra husen.

⁴⁹ Detaljbild på grunder som finns kvar efter bebyggelse som fanns där innan lajvbyn byggdes.

50

51

52

53

⁵⁰ Som jämförelse med tidigare inredningsbilder kommer här bilden på ett interiören i värdshuset i samma by, ett värdshus som ännu inte har byggts om efter en historisk förlaga.

⁵¹ Disken i värdshuset.

⁵² Taket i värdshuset

⁵³ Detaljbilder på utrymmet bakom disken, där maten tillagas.

⁵⁴ En runsten skapad för byn. Den första runstenen som gjordes blev stulen, men den här står kvar. Stenen är inspirerad av historiska förlagor.

LAJV SOM METOD

ATT FÖRMEDLA KULTURARV GENOM LAJV

I bildmaterialet i kapitlet tidigare finns dokumenterat både de ursprungliga två byarna som byggts av lajvarna själva, och hus som tagits fram i samarbete med Projekt Levande Historia. Särskilt tydligt blir det när interiören i värdshuset jämförs med interiören i huset som rekonstruerats under Projekt Levande Historia. Bild 50-53 visar ett värdshus som är byggt efter lajvares känsla av historien. Det är främst praktiskt, men har inslag som lyktor för att skapa en historisk känsla hos besökare och deltagare. Runt ett hörn, osynligt från resten av värdshuset, finns hyllor med koppar, kastruller och andra moderniteter. Kontrasten blir särskilt stor i jämförelse med bild 32 – 35, där ambitionen att skapa en mer autentisk exteriör har gett rippeleffekt till interiören. Presenterade med möjligheten att välja, väljer många att sträva mot en högre autencitet i bildmaterialet. Även om lajvaren ifråga inte har historia som sin expertis finns det en medvetenhet kring att många lajvområden idag saknar en nivå av realism och autencitet (Bilaga 5). Lajvare kan vara, men är inte per definition skådespelare, och de integrerar sin omgivande miljö i sin gestaltning, och gör det till en grund för berättelsen som skapas (Stark, L. 2012a). Att lajvare alltid strävar

efter en så äkta spelbana som möjligt, blir särskilt intressant i kombination med att det redan är en etablerad metod för att kommunicera kunskap. I USA kan vi se hur lajv spelar en aktiv roll i att träna myndigheter i krishantering (Stark, L. 2012b), och både svensk (Andersson, M. Muntl.) och amerikansk försvarsmakt (Stark, L. 2012b) har integrerat lajv i delar av sin verksamhet.

Nackdelen med detta anser jag vara att lajvare inte nödvändigtvis behöver vara historiker, arkeologer eller på något sätt ha en reell expertis när det gäller att tolka artefakter av kulturhistoriskt värde. Även i en situation då lajvområden, dräkter och accessoarer hade haft ett mer autentiskt utförande, så är risken stor att slutsatserna som dragits av deltagare inte hade varit representativa för de teorier som är etablerade idag. Francis McMannon (2008) nämner i sin artikel *Archaeological Messages and Messengers* riskerna när tolkning av historiska artefakters inbördes relation tolkas av människor som saknar expertisen.

Att det finns en bred kunskap och förståelse för historien hos allmänheten, är grundläggande för att skapa en opinion att värna om kulturarv, men också för att hindra myter och konspirationsteorier att ta fäste (McManamon, F. 2008). Risken med lajv som har ett öppet slut, och där lajvarna själva bestämmer hur lajvet ska utveckla sig, är att historien som skapas inte är representativ för verkligheten. Lajv är i ett nötskal inget som ska styras, utan skapas av deltagarna utifrån arrangörernas vision (Stark, L. 2012a, Hofsten, W muntl.).

Utöver det så går det att ställa frågan om hur många lajv egentligen berör. Även om det har ökat som pedagogisk metod uppgår inte fler än 5% unga att de lajvar (Ungdomsstyrelsen, 2011), är det verkligen såpass stor del av allmänheten att det är någon idé att förmedla tolkningen genom just det mediumet? Idag finns även höga trösklar till att lajva. En del av det kommer sig av att mängden resurser som krävs för att kunna tillverka eller införskaffa, den utrustning som behövs för att skapa sin dräkt. Resurserna kan bestå av ekonomiska medel för att t.ex. införskaffa ett färdigsmitt svärd, eller kunskap om historiska förlagor till särskilda klädesplagg, alternativt någon som har möjlighet att lära ut teknikerna bakom historiska hantverk (Jonasson, C. muntl.). Utöver det så finns det få lajvområden som är

anpassade efter människor med funktionsnedsättningar. Det finns exempel från Lockansmåla Medeltidsby, där människor med nedsatt rörelseförmåga, rullstolsburna, och människor med nedsatt syn, fått möjlighet att besöka, och med hjälp ta sig runt på lajvområdet (Möllerström, T. Gåtur). Dessutom finns det få lajvområden som är anpassade efter människor med funktionsnedsättningar. Det finns exempel från Lockansmåla Medeltidsby, där människor med nedsatt rörelseförmåga, rullstolsburna, fått möjlighet att besöka, och med hjälp ta sig runt på lajvområdet, men det har krävt att någon ställt upp och knuffat rullstolen runt området (Möllerström, T. Gåtur). Mycket när det gäller lajvområden är beroende av att människor engagerar sig ideellt, oavsett om det gäller som funktionärer på plats, arrangörer för lajvet eller förvaltare och utvecklare av området (Stenros, J. & Montola, M. 2010). Samtidigt är en bred och korrekt förståelse om historiska skeenden såpass viktigt (McManamon, F. 2008) att det kan vara mycket riskabelt att lägga över ansvaret för det på en hobby som består av ett löst nätverk.

LAJV SOM PLATTFORM FÖR ATT UTFORSKA HISTORIEN

Även om lajvområden inte kommer att bli nästa generations populärvetenskapliga tidning, så är det redan en mycket älskad hobby. Om de 5 % av alla unga mellan 13-17 år, som varit på minst ett lajv senaste året (Ungdomsstyrelsen, 2011), ställs i relation till att lajv som hobby inte existerat i mer än 20-30 år (Käll, H. 1998), så har antalet lajvare ökat snabbt. I vårt grannland Danmark engagerar lajv redan 100 000 personer, och hobbyn har ett större antal utövare än t.ex. basket (Forbidden, 2013). Om vi till skillnad ifrån att se lajv som ett verktyg för att förmedla historia, frågar oss om det kan vara en bas för att utforska historia blir det genast mer intressant. Förutom nackdelar rörande ekonomisk och fysisk tillgänglighet, undviker vi också problemet med vem som ska bestämma tolkningen, och riskerna med att missförstånd sprids. Om lajv används som en plattform utifrån att utforska historiska epoker, föremål och event, kan vi tangera och kanske sammanfoga fakta med något som är ovärderligt när det gäller historia, känslan av historia.

Redan idag finns tecken på hur lajvbyar är skapade utifrån en känsla av historia. På bild 54 (Bilaga 5), syns en otrolig bild med tanke på lajvs vikt för vårt kulturarv. En entusiast har studerat tekniken bakom att hugga sten och runskrift, och skapat en egen runsten med

en egen skrift. Med inspiration ifrån äldre förlagor reses här en ny runsten, inspirerad av någons känsla av historien. På bild 7 syns hur moderna tillbehör, nödvändiga för det praktiska livet på lajvområdet, har täckts över och anpassats för att inte störa känslan av historia (Bilaga 5). På bild 51 syns väggen gentemot värdshusets mindre autentiska kök, där historisk känsla fått ge vika för funktionalitet (Bilaga 5). En känsla av historia är avgörande för att engagera människor i sitt kulturarv. Nackdelen med många traditionella metoder för att kommunicera kulturarv är att det placerar mottagaren i facket som passiv lyssnare. När en person alltid är den passiva mottageren till tolkningar och teorier gällande sitt kulturarv så aktiveras bara den vänstra hjärnhalvan och personen får inte ett lika stark känsla för sin historia (Craig, B. 1989). En känsla av historia uppstår när du har möjlighet att interagera med kulturarvet, som att röra vid det, använda det eller lära dig det. Hur noga vi än kan kategorisera kulturarv, kommer sambandet mellan dem, och skeenden som tagit plats, alltså det vi kallar historia, inte att vara mer än en högst sannolik teori (Craig, B. 1989).

Kanske behöver vi förutom att få höra befintliga teorier en plattform för att skapa egna, särskilt med tanke på att det ändå alltid kommer att finnas dem som skapar egna (McManamon, F. 2008). Kan möjligtvis en plats där allas teorier är välkomna, leda till en högre förståelse för vikten av att tolka kulturarv?

Att lajvområden har potential att bli en bas för att – och på vissa plan redan är en bas för att utforska kulturarv leder ju då till frågan: Är Sveriges lajvområden, och dess föreningar, redo att i den här rollen ta upp en större plats i samhället? Idag är många lajvområden i ett skriande behov av en plan för hur bebyggelsen ska struktureras för att vara brandsäker, men också så att toaletter, vändplatser för bilar, och platser för hämtande och lämnande av vatten är placerade så att det både är funktionellt och stämmer med den rådande fiktionen. Lockansmåla Medeltidsby är placerad långt ifrån annan bebyggelse, ute i skogen, och ändå har de problem med att obehöriga olovligen nyttjar området (Möllerström, L. muntl.). Kanske hade ett ökat tryck på området krävts för att det skulle kunna gå att stänga av delar av, eller hela byn, vid vissa tillfällen på dygnet och året. T.ex. hade vattenbehållaren på bild 7 kunnat byggts in i en träkonstruktion där det finns möjlighet att tappa ut vatten i flaskor, horn eller liknande på framsidan, och där lastbilar visuellt döljs bakom för enkel på

fyllning. Beroende på antalet cisterner hade konstruktionen kunnat kompletteras med en granrad eller två för bättre insynskydd. Att använda vegetation som en visuell, och fiktionell gräns för områdets gränser är inget nytt inom lajvområden, utan har använts vid andra arrangemang för att t.ex. dölja kalhyggen (Bilaga 5).

Som landskapsarkitekt kan jag se att många områden, med små förändringar hade kunnat uppnå stora förbättringar. Redan idag väver lajvar in existerande kulturminnen, som de på bild 19 -20, i sina historier och låter dem samspela med lajvets setting och skapa nya historier. Likaså kan nutida lämningar flätas in, precis som på bild 49, där ett nytt värdshus byggs på grunden av ett sedan länge borta hus. Gärdsgårdarna hade kunnat synliggöras i anslutning och kring lajvbyarna för att ge ett mer privat intryck, och på så sätt hade de återigen kunnat få ett användningsområde som gränsskiljare. Många lajvområden hade också mått bra utav att förtätas. Det märks att bilens intåg i samhället påverkar dagens människors syn på historisk stadsplanering. Bild 27 visar en yta stor nog att vända en buss på, vilket tar bort den mycket mänskliga skalan som annars råder på området, ungefär som på bild 10.

Det är viktigt med ytor stora nog så både ambulans och brandbil kan nå husen samtidigt skapar det en ödslig yta i mitten. Genom att skapa vändplatser både innan och efter byn går det att skapa ett tätare centrum, och skapa mer gränder, vinklar och vrår att utforska i mitten. Bild 10, 11 visar t.ex. en funktionell yta utan ett större ingrepp, lajvarna hittar sätt att använda marken utan att den fräntas sitt ekonomiska värde. Formas marken närmast husen om till något som liknar en naturbetesmark i direkt anslutning till husen, går det att skapa ytor lämpliga att slå upp tält. Marken hade kunnat gås över med röjsåg någon gång per år, och genom att flytta tälten närmre husen frigörs mer mark till skogsbruket. En mer effektiv planering av bebyggelse och vägar är nyckeln. Det kan vara ett stort projekt att tillgängliggöra en skog eller ett större naturområde, det som går att satsa på är att tillgängliggöra några huvudområden. Vårdshuset, några av husen, torget och toaletterna är viktigast att kunna nå (Deltagarobservation, 2013). På bild 30 syns toaletterna i Lockansmåla Medeltidsby ifrån byns torg. De är placerade nedför en slänt som blir lerig vid regn och upptrampad under lajv, och är mycket svåra att nå för någon som är rullstolsburen. Om en central plats, t.ex. torget i byn, hade gjorts plan, hade både vårdshuset, dassen och några hus kunnat ligga i direkt anslutning till dem vilket

hade gjort det lättare att orientera sig för personer som är rullstolsburna.

Men förändringar som dessa hade krävt investeringar, och pengar är redan en utmaning när det gäller lajvområden. Lajvområden är särskilt sårbara då all verksamhet bygger på frivilligas engagemang. Under Projekt Levande Historia upplevde Lockansmåla Medeltidsby en stor tillströmning av skolor som ville besöka området och prova på hantverk och lajv, men när besöken behövde bekostas av annat än lärarnas tid och engagemang så upphörde besöken. Skolorna hade inte längre råd (Möllerström, L. muntl.). Det går att argumentera för att lajvområden inte är autentiska nog för att fylla ett syfte som läromedel, trots att de är populära besöksmål. Lajvområden presenterar enskilda lajvares bild av historien, deras känsla för historien, och ibland kommer missar med. Bild 47 visar en typisk sådan miss, där myten om att varje stuga på medeltiden hade sin egen örtagård bekräftas. Samtidigt kanske det är avgörande att lajvområden är rekonstruktioner med tanke på hur många som kan nyttja det vid givna tillfällen.

Å andra sidan kan det vara problematiskt att se lajvområden som något som bara kräver pengar. Det finns även tecken på att ett bra lajvområde gynnar den lokala ekonomin. Tack vare byggandet av Berghems Medeltidsby har många människor som aldrig annars hade besökt Skillingaryd tagit sig dit, vilket har skapat affärsmöjligheter för de människor som lever i områdets närhet (Rappe, M. 2013). Dessutom hade en upprustning av lajvområden kunnat bidra till att lajvområden blev mer än en plats bara för lajvare. Undantaget att vara ett besöksmål för skolklasser hade det kunnat vara en del av världens största industri; turism (Howard, P. 2003). Strömmen av människor som försöker olovligen ta sig in på lajvområden kan ses som ett tecken på ett allmänt intresse, och som en resurs värd att utveckla. Dessutom är kulturarv oftast populära ur turistsynpunkt. Ett kulturarv som gjorts tillgängligt för allmänheten kan öppna upp möjligheten för att skapa fler affärsmöjligheter som bed and breakfast, caféer och cateringfirmor (Howard, P. 2003). Kanske är svenska lajvområden värda en rejäl satsning? Med rätt stöd hade lajvområden kunnat utvecklas till att ha en större anknytning till lokalhistoria, och därmed få ett ännu större värde som turistattraktion. Resurser som rätt kunskap om lokalhistoria, gestaltningstekniker, t.ex. vissa klassiska hantverk, samt ekonomiska resurser hade kunnat spinna vidare på lajvornas förmåga att fläta

samman kulturarv och gamla historier och skrönor till nya, spännande berättelser och förvandla glömda arv till levande och dynamiska berättelser.

LAJV SOM VERKTYG FÖR ATT BEVARA VIKTIGA KULTURARV

Det som dock måste tas ställning till vid sådana tankar är slitage. Lajvområden har redan idag problem med slitage. Berghem har begränsat antalet lajv som hålls per år för att säkerställa att den kringliggande skogen inte slits mer än vad den kan återbildas (Rappe, M. muntl.). Likaså har Lockansmåla Medeltidsby begränsat antalet deltagare som får besöka byn per gång, för att skydda markerna (Gåtur, 2013). Både Moriaberg och Lockansmåla Medeltidsby ligger i anslutning till Natura 2000 – områden (Bryntesson, N. Gåtur, 2013), vars värdefulla artrikedom hade kunnat ta skada av en för stor tillströmning av folk (Howard, P. 2003). Likaså kan fördelen med att kunna väva in gårdsgårdar och odlingsrösen som en del av upplevelsen på lajvområdet (Bild 19-20), snabbt vändas till en nackdel om kulturminnena blottläggs och slits snabbare än annars (Howard, P. 2003).

Hur spännande det än hade varit att ha en mängd kulturhistoriska artefakter inkorporerade i lajvområden, så bör ett lajvområde nog helst bestå utav rekonstruktioner. Ett lajv kan ha över 1000 deltagare vid ett och samma tillfälle (Käll, H. 1998), och med rekonstruktioner minskar risken att värdefulla artefakter förstörs.

Rekonstruktioner och autencitet väcker ju också frågan om vad som är värt att bevara, respektive rekonstruera eller bara fejka. Bild 17 - 18, 39 visar hur lajvvärlden redan har ständiga kompromisser mellan praktiskt, funktionellt och historiskt. När det gäller fysiska föremål och omgivande områden verkar rekonstruktioner vara en fördel, tillsammans med att dölja moderna funktioner bakom fasader, vegetation eller andra lämpliga lösningar.

Där lajv verkligen kan briljera som ett verktyg för att bevara kulturarv är genom lajvarnas entusiasm för att hantverka inför lajv (Jonasson, C. muntl.). Det finns ingen hejd på vad lajvare väljer att lära sig inför lajv, och med stöd och kunskap hade lajvarnas kreativitet kunnat gå från briljans, till briljans (Bilaga 5). Idag anslås

varje år 250 miljoner/år för att bevara Sveriges kulturarv (Bilaga 4), hade något av det kunnat gå till stöd för att utveckla och fördjupa den genomsnittliga lajvarens kunskap och tillgång till resurser (smedjor och vävstolar), hade vi kunnat involvera en troligtvis växande del av nästa generation i deras kultur och historia.

AVSLUTNINGSVIS

“Why I feel all thin, sort of stretched, if you know what I mean: like butter scraped over too much bread.”

(J.R.R. Tolkien 2012, Sid. 54)

Idag finns ännu väldigt lite dokumenterat om lajv som företeelse och i stort sett ingenting om lajvområden. Det har varit svårt att hitta ett skäl till varför det är så, samtidigt finns det ett antal faktorer som kan ha spelat in.

- Lajvkulturen är ung. Även om den exakta tidpunkten för uppkomsten av lajv är osäker, har det inte existerat länge i Sverige i organiserad form och bärande det namn det har idag (Käll, H. 1998).
- Ett lajv är fulländat först när det är slut. Till skillnad från en film där berättelsen går att spela upp igen och igen, är ett lajv där hela berättelsen är färdigställd, slut, och existerar som minnen (Stenros, J. & Montola, M. 2010).

Andra saker som kan spela in är att, även om metoderna lajv har kommit att sprida sig till fler områden i samhället arrangeras ändå de flesta lajv ideellt (Hofsten, W. 2013 muntl.). Lajvarna är löst anknutna till varandra och föreningar och organisationen för att samla en större mängd data har inte funnits (Deltagarobservation, 2013). Än tydligare blir det vid lajvområden. Det finns de som har byggt ett område och har en stor kunskap om just den platsen, men det finns oftast lite eller inget utbyte bland de engagerade på olika områden (Rappe, M. 2013 muntl.), undantaget rent uthyrningsmässigt.

SLUTSATS

Kulturarv är vad dagens människor anser värt att bevara ifrån igår, till mänsklighetens begynnelse. Det kan vara materiellt, som böcker, tavlor eller dräkter, eller immateriellt som kunskapen om ett hantverk, berättelser eller visor. Under lajv används delar av det gemensamma kulturarvet som bas för att skapa en ny berättelse där historiska skeenden tolkas, och görs om till nya berättelser. Lajv, i den utsträckning och form den har idag, har blivit en ny form av kultur som står för en växande del av i synnerlighet ungdomars känsla för sin historia och sitt kulturarv. Det är en form av improviserad teater som vilar i gränslandet mellan teater, spel, konst och hantverkande. Ett lajvområde kan aldrig ersätta ett museum, och bör inte heller ersätta det eller andra medium för att förmedla kunskap om historien, tvärtom borde det vara ett komplement för att bryta mönstret av passiva mottagare och ge befolkningen en chans att aktivt göra något med deras egen historia. För att förmedla historia krävs en tolkare specialiserad på ämnet, och under lajv är alla som deltar tolkare. Lajv bör inte användas som en metod för att förmedla historia.

Men om traditionella medium för att förmedla en tolkning av kulturarv, som t.ex. museum, hade engagerat sig i byggandet och utvecklandet av lajvområden, finns det en möjlighet att bättre förankra dem i den lokala historien och platsen. Ett bättre förankrat lajvområde öppnar upp för att området får flera parallella användningsområden, t.ex. som pedagogiskt verktyg för skolor eller som turistattraktion där det går att leka med och utforska sitt eget kulturella arv. Idag har lajvområden begränsningar som hindrar dem från att ta den plats det hade kunnat ta i samhället. Det finns fortfarande stora hinder för människor som har funktionsnedsättningar och/eller är mindre bemedlade iform av resurser. Där kan landskapsarkitekter spela en stor roll, och bistå med tankar och strategier för att minska slitaget på marker och säkerställa att området har en hög funktionalitet utan att störa illusionen. I Projekt Levande Historia fick lajvare, tillsammans med skickliga tolkare av kulturella artefakter, möjligheten att ta de första områden att skapa det lajvområde de drömde om, ett lajvområde som var mer än något lajvområde varit innan. Tack vare det projektet fick hundratals unga möjligheten att utforska sin historia på sina villkor, och fick en ärlig chans att utveckla en känsla för sin historia.

Huruvida lajvområden kan komma att fylla en roll i bevarandet av kultur- och naturmarker är helt beroende av till hur stor del området även ska öppnas upp för turism, samt hur stora lajv som kommer att hållas där, hur ofta och hur långa. Tveklöst är dock att lajv idag har en stor betydelse för bevarandet av vårt immateriella kulturarv, och att introducera det till en ny generation. Det finns fortfarande en stor osäkerhet hos lajvare gällande att öppna upp kring sin hobby, till följd av förutfattade meningar. Det är min förhoppning att vi i framtiden kommer att se lajv, lajvare och lajvområden som mer av den tillgång det faktiskt är, och våga se dem som samarbetspartners precis som Blekinge Museum gjorde med Lockansmåla Medeltidsby. I vidare forskning hade det varit intressant att gå in djupare i detalj på hur ett lajvområde hade kunnat utformas för att tillvarata fler intressen och vara mer inkluderande. Vidare hade det kunnat vara värdefullt att ta fram ett program eller en metod för att föra en dialog mellan olika intressegrupper och lajvföreningar, samt mallar för hur ett samarbete hade kunnat se ut och vad det hade kunnat syfta till. En djupare analys av Sveriges tretton lajvområden hade kunnat ge ytterligare en dimension om områdenas potential som turistattraktioner, eventuella bevarandeprogram och/eller hur de kan bli mer inkluderande för människor med funktionsnedsättningar.

.

REFERENSER

EJ PUBLICERAT MATERIAL

Allt bildmaterial i arbetet tillhör författaren.

MUNTliga KÄLLOR

- Andersson, Malin. (2013) *Intervju*. Utövare av levande rollspel (lajvare). Intervju utförd över telefon. 2013-12-06.
- Bryntesson, Nils (2013) *Intervju*. Medlem i Tulajv och Tumba Missionsförsamling. Intervju utförd över telefon. 2013-
- Deltagarobservation. (2013) Drömmen om Sanctera: På Kudde av Gräs. [Lajv] Moriaberg, Tumba. 2013-09-28
- Hofsten, William von. (2013) *Intervju*. Lajvarrangör. Intervju utförd över telefon. 2013-12-11.
- Jonasson, Chris. (2013) *Intervju*. Ledamot i förbundsstyrelsen för Sverok. Intervju utförd över telefon. 2013-12-03.
- Möllerström, Lina. (2013) *Intervju*. Projektledare. Horsahallensgille. 2013-09-24.
- Möllerström, Torkel. (2013) *Gåtur*. Markägare. Lockansmåla medeltidsby. 2013-11-04

- Rappe, Mats. (2013) *Intervju*. Ordförande i Berghems Vänner. Intervju utförd över telefon. 2013-12-09

PUBLICERAT MATERIAL

Berghems (2013) *Regler för byn Välkommen till Berghem!*

Tillgänglig: <http://berghem.sverok.net/about/regler-for-byn/> [2013-11-26]

Craig, Bruce. 1989. Interpreting the Historic Scene: The Power of Imagination in Creating a Sense of Historic Place. I: Uzzell, David L. *Heritage Interpretation Volume 1: The natural & built environment*. London, Belhaven Press. Sid 107-112.

Forbidden (2013) *Destination Transformation* [TV-program]
Discovery Networks international, Discovery Channel.

Horsahallensgille (2010-03-08) *Levande historia*. Tillgänglig: <http://horsahallensgille.se/levande.html> [2015-07-29]

Howard, Peter. (2003). *Heritage: management, interpretation, identity*. Cornwall: MPG Books Ltd.

Inlajv (2013-03-28) *Kollaborativ karta över lajvområden i Sverige*.

Inlajv: Ett magasin om levande rollspel. Tillgänglig:

<http://inlajv.se/visa/46/kollaborativ-karta-over-lajvomraden-i-sverige>
[2013-11-13]

Jameson, John H. JR. 2008. Presenting Archaeology to the public:

An introduction. I: Fairclough, Graham., Harrison, Rodney.;

Jameson, John H. JR., Schofield, John. *The heritage redader*. 2:a upplagan. Trowbridge, Wiltshire. The Cornwell Press Group. Sid 427-456

Käll, Hans. (1998) *Levande Rollspel: En handbok* Bokförlaget

Natur och Kultur. Stockholm. Sidorna 18-19

LajvVerkstaden (2012) *Lajv i Skolan*. Tillgänglig:

<http://www.lajvverkstaden.se/vara-tjanster/i-skolan/lajv-i-skolan/>
[2014-01-07]

McManamon, Francis P. 2008. Archaeological Messages and Messengers. I: Fairclough, Graham., Harrison, Rodney.; Jameson, John H. JR., Schofield, John. *The heritage redader*. 2:a upplagan. Trowbridge, Wiltshire. The Cornwell Press Group. Sid 457-481.

Möllerström, T. (2005) *Levande Historia: Presentation av Projekt Levande Historia i samband med utarbetandet av ansökan om EU-bidrag*.

Horsahallensgille. INFO Projekt Levande Historia. T.M.2005.10.13.

Tillgänglig:

http://horsahallensgille.se/Downloads/INFO_proj_Levande_Historia.pdf [2015-07-29]

Spelkalender.se (u.å) Arkiv. Sverok. Tillgänglig

:<http://www.spelkalender.se/arkiv> [2013-12-05]

Stark, Lizzie. (2012a) *Playing in Graveyards: Terror collides with larp*. Nordic Larp Talks Helsinki 2012. Tillgänglig:

<http://nordiclarptalks.org/post/21213174476/playing-in-graveyards-terror-collides-with-larp>

Stark, Lizzie. (2012b) *Leaving mundania: Inside the Transformative World of Live Action Role-Playing Games*. Chicago, Illinois. Chicago Review Press.

Stenros, Jaakko. & Montola, Markus. (2010) *Nordic Larp*. Fëa Livia, Stockholm. sidorna 10-15, 300,

Summanen, Henrik. & Walch, Tomas. (1998) *Saga mot verklighet* Stockholm. Sidorna 11, 47-54, 71-76, 81-83

Sverok (u.å) *Lajv* Tillgänglig: <http://www.sverok.se/lajv> [2013-11-06]

Sverok (2013-12-10) *Spelutveckling och Sveriges mest omfattande skollajv!* Tillgänglig: <http://www.sverok.se/2013/12/10/spelutveckling-och-sveriges-mest-omfattande-skollajv/> [2013-12-16]

Tolkien, John Ronald Reuel (2012) *The Lord of the Ring: The Fellowship of the Ring*. 2:a upplagan USA. Del Rey Books.

Tulajv (2013) *Moriaberg*. Tulajv blogg. Tillgänglig: www.tulajv.se/moriaberg/ [2013-11-26]

Tunon, H., Byström, M., Dalström, A., Iwarsson, M. & Warmark. 2009. *Utredning av status och trender rörande lokal och traditionell kunskap i Sverige*. CBM:s skriftserie 39. Naptek, Centrum för biologisk mångfald, Uppsala.

Ungdomsstyrelsen (2011) *När, var, hur, om ungas kultur: En analys av ungas kulturutövande på fritiden*. Ungdomsstyrelsens skrifter. Stockholm. (2011:1) Sid. 58

Ungdomsstyrelsen (2013) *Ung idag 2013* Ungdomsstyrelsen. Ung idag 2013: En beskrivning av ungdomars villkor. Sid 13, 45, 60, 66, 68, 69 . Tillgänglig: http://www.ungdomsstyrelsen.se/sites/default/files/publikationer_uploads/ung-idag-2013.pdf [2013-12-19]

Wikipedia (u.å.) Sökord: *Lajvområde* Wikipedia: Den fria encyklopedin. Tillgänglig: <http://sv.wikipedia.org/wiki/Lajvomr%C3%A5de> [2013-10-14]

Östlund, Joel. (2012) *Rollspel som verktyg: Ett försök att träna mentaliseringsförmågan*. Masteruppsats i psykologi. Psykologi institutionen, Stockhomsuniversitet. Tillgänglig: <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:555293/FULLTEXT01> [2013-10-12]

För referenser till tabell Statliga anslag, se Bilaga 4

TACK TILL!

Avslutningsvis skulle jag vilja tacka alla de människor som har varit en del i att göra det här arbetet verkligt. Stort tack till Lina och Torkel Möllerström vid Horsahallensgille för den tid ni har lagt på rundvandringar, intervjuer och kartmaterial. Tack till William von Hofsten för dina tankar och reflektioner kring att arrangera och för möjligheten att få observera under lajvet På Kudde av Gräs, i kampanjen Drömmen om Sanctera. Tack till Chris Jonasson och Sverokskansli för hjälp att hitta statistik och svar på frågor. Jag vill även tacka eldsjälarna Mats Rappe vid Berghem och Nils Bryntesson vid Moriaberg, för intervjuer och material, samt lajvarna Malin Andersson och Lukas Renkvist för deras tid och tålamod med detaljerade frågor kring lajv, lajvkultur och lajvområden.

Jag vill även tacka Anna Petersson för att hon vågade tro på och handleda det här arbetet. Hennes lugna, sakliga sätt var ett stort stöd vid arbetets upp- och nedgångar. Men också Maxwell Adu-Gyan och Viv Li för att ni trodde både på mig och på det jag gjorde, ni är ovärderliga.

Alexandra Åberg

BILAGOR

BILAGA 1

Tabellen nedanför visar alla lajv som varit/är inskrivna på spelkalender.se den 19/12-2013 (Spelkalender.se u.å.).

Ursprunglig data						
(Alla lajv som varit och som är inplanerade på spelkalender.se den 19/12-2013)						
Genré	2009	2010	2011	2012	2013	Totalt
Fantasy/Medeltida	42	45	37	28	37	189
Nutid	5	7	9	6	13	40
Post Apokalyptisk/Zombie	5	13	10	10	11	49
Steampunk	2	2	4	5	3	16
Sci fi	2	1	4	3	5	15
Airsoft/Milsim	1	2	2	2	8	15
Vikingatida	2	2	4	5	3	16
1800-tal	3	1	2	2	1	9
Övrigt	7	3	7	13	7	37
Piratlajv	1	0	1	2	2	6
Western		1		1	1	3
TOTALT :	70	77	80	77	92	396

Sammanfattad data						
Genré	2009	2010	2011	2012	2013	Totalt
Fantasy/Medeltida/Vikingatida	44	47	41	33	40	205
Övrigt	15	11	21	24	27	98
Post Apok/Airsoft/Milsim	6	15	12	12	19	64
Steampunk/1800-tal	5	4	6	8	5	28
TOTALT :	70	77	80	77	92	396

BILAGA 2

Tabellen nedan är fastställd med hjälp av den kollaborativa kartan från magasinet Inlajv (Inlajv 2013-03-28) , och wikipedia's lista (Wikipedia u.å.) över svenska lajvområden.

Lajvområden i Sverige Med inriktning mot genré Vikingatida/Medeltida/Fantasy			
Lajvområde A-G	Berghem	Bofferdammen	DMF-området
Ort	Vaggeryd kommun, Småland	Falu kommun, Dalarna.	Dalslands kommun, Västra Götaland
Bebyggelse	Ja	Inhägnader	Ja

Lajvområden i Sverige Med inriktning mot genren Vikingatida/Medeltida/Fantasy.				
Lajvområde H-L	Härskarringens lajvområde	Järvsböle	Listakärr	Lockansmål a medeltidsby
Ort	Ludvika kommun, Dalarna.	Söderhamns kommun, Gävleborg.	Västerås kommun, Västmanland	Ronneby kommun, Blekinge.
Bebyggelse	Ja	Ja	Nej	Ja

BILAGA 2, FORTS

Tabellen nedan är fastställd med hjälp av den kollaborativa kartan från magasinet Inlajv (Inlajv 2013-03-28) , och wikipedia's lista (Wikipedia u.å.) över svenska lajvområden.

Lajvområden i Sverige Med inriktning mot genren Vikingatida/Medeltida/Fantasy, forts.			
Lajvområden M -R	Moriaberg	Pegas lajvby	Primus Vicus
Ort	Botkyrka kommun, Stockholm.	Ronneby kommun, Blekinge.	Höganäs kommun, Skåne.
Bebyggelse	Ja	Ja	Ja

Lajvområden i Sverige Med inriktning mot genren Vikingatida/Medeltida/Fantasy, forts.			
Lajvområden S -Ö	Sandtäppan	SLIs lajvby	Thorsson - området
Ort	Lindesbergs kommun, Örebro	Leksands kommun, Dalarna.	Lilla Edets kommun, Västra Götaland.
Bebyggelse	Nej	Ja	Nej

BILAGA 3

– En kort redogörelse från Deltagarobservationen på lajvet På

Kudde av gräs, kampanjen Drömmen om Sanctera. 2013-

Lajvet gick av stapeln den 27-29 september 2013 på lajvområdet Moriaberg. Lajvet var ett fantasylajv med mellan 50 och 100 deltagare och utspelade sig i den fiktiva världen Sanctera där det är ett uppblossande krig mellan stormakterna Unionen och Imperiet. Berättelsen innehöll både magi och mystiska väsen, men utforskade även djupare samhällsfrågor som flyktingskap, slaveri och livet i skuggan av krig. Jag kom i kontakt med lajvet genom att leta på den digitala anslagstavlan Spelkalender.se. Därefter läste jag på om lajvets bakgrundshistoria, och kontaktade arrangören William von Hofsten med tankar kring en karaktär. Veckorna innan lajvet var fyllda med en intensiv period där material till de historiskt inspirerade dräkterna skulle anförskaffas och utrustningen i sig tillverkas. Facebook var ovärderligt i processen. Lajvet hade en egen grupp där det fanns möjlighet att ställa frågor och få stöd av andra deltagare, arrangörer och funktionärer. Lajvet startades med en allmän information om regler innanför och utanför spelet, brandsäkerhetsinformation och hålltider, därefter ljöd strax en signal och ljudet var igång.

Det var märkligt hur levande berättelsen blev. Gömda högtalare och pyroteknik förstärkte känslan av sjöslag som pågick alldeles bortom krönet, och doften av fuktigt skog tillsammans med mat som lagas över öppen eld gav ett helt annat djup åt det som skedde, i jämförelse med att t.ex. se på film. Vid utkanten av byn tog naturen vid och hela lajvområdet var utformat på ett sätt som uppmuntrade till rörelse. Var du törstig kunde du inte slå på en kran utan behövde själv bege dig med ett kärl eller en spann till brunnen för att hämta vatten, ville du bli varm om kvällen fick du hugga upp ved och göra en eld, eller helt enkelt hålla dig i rörelse, och andra bekvämligheter som diskmaskin och tvättmaskin saknades. Naturen var mycket närmre. Utan smartphones, internet och datorer fanns bara den underhållning du själv skapade genom vissång eller umgänge. När lajvet slutade på söndagen kändes det som om det både hade gått längre och kortare tid, än vad det egentligen hade, och vi avslutade med att fotografera varandra i våra egentillverkade kostymer. Idag existerar den fullständiga berättelsen inte mer än i våra minnen, men de hantverk jag lärde mig genom lajv, kan jag fortfarande ha nytta av.

BILAGA 4

- Statliga anslag

År	Statliga anslag till kulturmiljövård
2015	251 133 000 (Regeringskansliet 2015)
2014	252 670 000 (Regeringskansliet 2014)
2013	251 074 000 (Regeringskansliet 2013)
2012	251 019 000 (Regeringskansliet 2012)
2011	253 625 000 (Regeringskansliet 2011)
2010	251 239 000 (Regeringskansliet 2010)
2009	239 985 000 (Regeringskansliet 2009)
2008	254 468 000 (Regeringskansliet 2008)

År	Statliga anslag till kulturmiljövård
2007	257 494 000 (Regeringskansliet 2007)
2006	263 574 000 (Regeringskansliet 2006)
2005	249 125 000 (Regeringskansliet 2005)
2004	259 045 000 (Regeringskansliet 2004)
2003	264 502 000 (Regeringskansliet 2003)
2002	280 133 000 (Regeringskansliet 2002)
2001	253 819 000 (Regeringskansliet 2001)

Tabellreferens till bilaga 4, statliga anslag

Regeringskansliet (2015-5-19) *Statens budget 2015 i siffror: utgiftsområde 17, kultur, medier, trossamfund och fritid*. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/artiklar/2015/05/statens-budget-2015-i-siffror-utgiftsomrade-17-kultur-medier-trossamfund-och-fritid/> [2015-07-19]

Regeringskansliet (2014) *Årsredovisning för staten 2014: Bilaga 2: Specifikation av utgifter i statens budget*. Regeringens skrivelse 2014/15:101. Sid 23. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/beaf6dd98f254aa394f11e66bd4e1bbe/arsredovisning-for-staten-2014-skr.-201415101> [2015-07-19]

Regeringskansliet (2013) *Årsredovisning för staten 2013: Bilaga 2: Specifikation av utgifter i statens budget*. Regeringens skrivelse 2013/14:101. Sid 21. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/129cf650ac1b447d930c625ce132ff60/arsredovisning-for-staten-2013-skr.-201314101> [2015-07-19]

Regeringskansliet (2012) *Årsredovisning för staten 2012: Bilaga 2: Specifikation av utgifter på statens budget*. Regeringens skrivelse 2012/13:101. Sid, 20. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/486c4f9e8c194ce5af0b5aecf7f52aef/bilaga-2-specifikation-av-utgifter-pa-statens-budget> [2015-07-21]

Regeringskansliet (2011) *Årsredovisning för staten 2011: Bilaga 2: Specifikation av utgifter på statens budget*. Regeringens skrivelse 2011/12:101. Sid 18. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/30b9031a18f943efb4d426757ce3fa22/bilaga-2-specifikation-av-utgifter-pa-statens-budget> [2015-07-21]

Regeringskansliet (2010) *Årsredovisning för staten 2010: Bilaga 6: Specifikation av utgifter på statens budget*. Regeringens skrivelse 2010/11:101. Sid 18. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/067e525095d2488eb4540095f9cf17d5/bilaga-6-specifikation-av-utgifter-pa-statens-budget> [2015-07-23]

Regeringskansliet (2009) *Årsredovisning för staten 2009: Bilaga 6: Specifikation av utgifter på statens budget*. Regeringens skrivelse 2009/10:101. Sid 19. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/cdfdb777bd73471a8c47da025c60faa1/bilaga-6-specifikation-av-statsbudgetens-utgifter> [2015-07-23]

Regeringskansliet (2008) *Årsredovisning för staten 2008: Bilaga 6: Specifikation av utgifter på statens budget*. Regeringens skrivelse 2008/09:101. Sid 21. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/217f41223ece48d3b8103ae2359303b0/bilaga-6-specifikation-av-statsbudgetens-utgifter> [2015-07-23]

Regeringskansliet (2007) *Årsredovisning för staten 2007: Bilaga 6: Specifikation av utgifter på statens budget*. Regeringens skrivelse 2007/08:101. Sid 21. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/5a98ec0cd0aa4def953dce3736907f63/arsredovisning-for-staten-2007-skr.-200708101> [2015-07-23]

Regeringskansliet (2006) *Årsredovisning för staten 2006: Bilaga 6: Specifikation av utgifter på statens budget*. Regeringens skrivelse 2006/07:101. Sid 21. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/9c0559a8898548d8aaeee7618b3354f4/bilaga-1-6> [2015-07-23]

Regeringskansliet (2005) *Årsredovisning för staten 2005: Bilaga 6: Specifikation av statsbudgetens utgifter m.m. för budgetåret 2005*. Regeringens skrivelse 2006/07:101. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/c4019242c67045c3b51ff0fa7f0c526b/arsredovisning-for-staten-2005-skr.-20052006101> [2015-07-23]

Regeringskansliet (2004) *Årsredovisning för staten 2004: Bilaga 5: Specifikation av statsbudgetens utgifter m.m. för budgetåret 2004*. Regeringens skrivelse 2004/05:101. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/c60d9a7903574dd6ba06c3dd0f24e15d/bilaga-1-7> [2015-07-23]

Regeringskansliet (2003) *Årsredovisning för staten 2003: Bilaga 5: Specifikation av utgifter på utgiftsområden för budgetåret 2003.*

Regeringens skrivelse 2003/04:101. Sid 17.

Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/3da904ed507549e288f57c3c9d9e626a/bilagor-1-7> [2015-07-23]

Regeringskansliet (2002) *Årsredovisning för staten 2002: Bilaga 7: Specifikation av statsbudgetens utgifter.* Regeringens skrivelse

2002/03:101 . Sid 18.

Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/d73fc46db65d412c9fa0b7a27fc3239b/bilagor-1-9> [2015-07-23]

Regeringskansliet (2001) *Årsredovisning för staten 2001: Bilaga 7: Specifikation av statsbudgetens utgifter.* Regeringens skrivelse

2001/02:101. Sid 22.

Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/contentassets/d8b61d87baff42bbafec35a4b8f8e936/bilagor-1-8> [2015-07-23]

BILAGA 5

– Facebookpoll

Genom att använda mig av Facebookgruppen *Vi som lajvar*, kunde jag få reda på lajvares syn på deras egna lajvområden.

Facebookgruppen *Vi som lajvar* hade 3990 medlemmar den 7 september 2015, och antalet har legat stadigt de senaste åren. Tanken med frågan är att skapa en öppen dialog kring olika aspekter av lajvområden. Frågor och svar presenteras nedan, svaren är citat som har anonymiserats för deltagarnas skull. Fråga 1 ställdes 2013-11-19:

Jag har funderat lite kring lajvområden, om hur de ser ut idag och hur de skulle kunna se ut, till ett arbete jag skriver. Ett lajvområde jag besökte en gång hade en jättefin pallisad, vilket fungerade bra med historien om att byn låg i ett krigshärjat område. Samtidigt kunde jag inte låta bli att undra, om byn nu varit i krig i hundra år – varför låg dassen utanför pallisaden?

Finns det någon mer som funderat kring konstiga, tokiga eller helt enkelt opraktiska saker kring lajvområden?

Lajvare 1: ”Du borde komma till vårt lajvområde för studiebesök. Kommer dock inte på nåt konstigt med det för tillfället. Ping Lajvare 10, Lajvare 11 och Lajvare 6!”

Lajvare 2: ”Alltid svårt för arr (lajvarrangör red. anm.) att kombinera praktiska realiteter med lajvvisionen. Har varit på lajv där folk ska ha bott i skogen i generationer under vindskydd av lakan. :) Skapade själv en mc-klubblokal i en ombyggd lada med liten budget och mycket provisoriska lösningar. Ibland är lajvbyn full med mer träd än hus (när de inte äger marken och ägaren inte vill att träd fälls, ofta är dassen långt iväg (vilket kanske är logiskt om man tänker på lukten, vet inte hur det såg ut i medeltida byar)”

Lajvare 3: ”Vad som vanligen slår mig är att husen ofta är små och ganska illa byggda, trots att byn kanske ska föreställa en mäktig hövdings by eller liknande. Detta är ju dock enkelt att förstå off, och därför inte mycket att bry sig om.”

Lajvare 4: ”Det blev lite tilt i huvudet när man skulle försöka sätta på sig lajvglasögonen och se Berghem/Skillingaryd som ”den stora staden Kairoona”...”

Lajvare 5: ”Min pet peeve är alla lajvbyar som inte ligger i närheten av någon dricksvattenkälla. Inte så konstigt off eftersom folk i allmänhet redan byggt riktiga bosättningar, men...”

Lajvare 3: ”Och... när jag väl kommer in på dehär tankebanorna går ambitionerna snabbt off the scale. En by bör lämpligen ha produktion som huvudsakligt syfte, förslagsvis matproduktion. Typ jordbruk eller djurhållning. Istället ligger de vanligen i skogar, utan brukbar mark och utan djur, och finns där en sjö att fiska i får man vara tacksam.”

Lajvare 6: Jag stör mig ofta på en angränsande fråga: Var är alla vagnar och dragdjur, samt stallplatser åt dessa? Hur kom alla dessa människors packning och paviljonger till platsen? Ofta ska ett följe resa iväg inlajv, men off vet man att det inte kommer att gå för att de aldrig kan få med sig allt utan att hämta bilen...”

Lajvare 7: ”Och om man nu har en by i en skog och det är kallt på vintern – varför finns det inga stubbar efter vedhuggnings nära? Många frågor hopar sig...”

Lajvare 2: ”Tycker snarare att det ofta är stoora fält med små stubbflisor kvar... alltid lika ledsamt när det blir kalhyggen i närheten av lajvbyar, men man får väl tänka sig att det varit en ovanligt kall vinter..”

Lajvare 3: ”O Fast DET brukar finnas på en del områden, det brukar vara en rolig grej under slöa stunder att kolla på värdshusfolket när de svingar yxan :)”

Lajvare 3: ” Eller jaha, såna stubbar. ”

Lajvare 8: ”(Lajvare 6)> Nu förstår jag inte. Vi inhyser ALLTID våra hästar i ”Byn Bredvid”, de har bättre foder där.

Lajvare 6: ”(Lajvare 8): Självklart, men när något följe hotar att ge sig av före lajvets sista dag kan man ändå tryggt luta sig tillbaka och säga ”ni går ingenstans, era hästar går inte att hämta hit från Byn Bredvid förrän imorgon”!”

Lajvare 5: ”Senaste gången jag gjorde lajv i/omkring en by (på Härskarringens område utanför Ludvika) gjorde jag den halvfula lösningen att byn fick hamna i områdets ena ände. Bortanför träddridån på ena sidan slutade lajvområdet och där antogs det ”inlajv” ligga åkrar istället för ett kalhygge”

Lajvare 9 ”Eller lajvbyar/gårdar där i princip INGENTING finns kring husen som alltid finns normalt sett där folk bor. Diverse bråte och bra och ha grejer alltså.... Tex ett par trasiga tunnor och en spräckt gryta i en hög bredvid värdshuset skulle addera till realismen...vill man som lajvområdes ”ägare” ha nåt odlat som inte kräver en massa jobb off kan man ju alltid plantera några bärbuskar vid husen. Enkelt att rensa lite runt dem första dagen när det är lajv och härligt för deltagarna som lajvar när bären är mogna...”

”Tack så mycket för bra input och idéer allihop!

Jag gör just nu ett arbete om lajvbyns arkitektur och behövde lite input.

Tack igen!”

BILAGA 5, FORTS.

Fråga 2 ställdes 2015-09-08:

”Sitter och skriver en uppsats om lajv, och undrar: Vad har du lärt dig ett för att använda inför eller under ett lajv?

Kanske ett nytt hantverk, till historisk kunskap eller kanske några visor - eller är det något helt annat?”

Lajvare 1: Allt du nämner ovan. Kolla Prologs och Knutpunkts program så får du säkert mer inspiration! :)

Lajvare 2: nytt alfabet

Lajvare 3: Nu senast, LaTeX, faktiskt. Ett "Markup language to typeset documents". För att göra proffesionella dokument.

Lajvare2: antar att grundläggande kunskaper om wiccanska högtider och hur en gör en ritual också kan vara värt att nämna

Lajvare 1: Utöver lajvens regler och metatekniker, samt det du nämnde ovan: jag har lärt mig brickväva, lärt mig om medeltida pilgrimsvägar, lärt mig köra bil så jag kan köra runt all lajvpackning, lärt mig en del om leverne under vikingatiden och den tidiga medeltiden, lärt mig slåss med svärd och dolk, lärt mig olika instrument, lärt mig dricka öl, lärt mig ha i linser i ögonen, lärt mig

sidenmålning, och om mode under olika tidsepoker. Det som jag kommer på på rak arm :)

Lajvare 4: Större insikt om hur patriarkatet drabbar kvinnor.

Lajvare 5: Plåtslageri, stålhandverk, läderarbete, sy, tala till grupper, militärt uppförande, hur man bättre kommer i form, smygtaktik, hur man printar och binder böcker.

Och en hel del annat :)

Lajvare 6: Just idag gjorde jag min första anteckningsbok för hand för första gången. Man lär sig alltid något nytt :)

Lajvare 7: Skjuta pilbåge, läderarbete, historia, kinesiska svärord, solfjäderspråket, att dansa menuett, hole-in-the-wall, troika, lite syteknikk, lite svärdsteknik, hur otroligt anpassningsbara vi människor är, hur gruppdynamik fungerar, olika visor, ärrsmink, att ta isär en revolver och sätta ihop den igen.

Lajvare 8: Medeltida ballader. Att spela flöjt. Munk- och nunneordrars kläder och livsstil.

Lajvare 9: Att deala black jack och prata engelska med en Cajun dialekt.

Lajvare 10: Sömnadstekniker i massor (ska jag rada upp dom får du en halv uppsats bara där), nålbindning, lite läderhantverk.

Problemlösning, att organisera, gruppsykologi, att få en grupp att samarbeta, storskalig tetris i bil och släp, backa med släp på omöjligt små ställen, akutsjukvård i fält, sånger, att man inte kan sjunga när det är kallt och fuktig luft ute, en del vikingatida matlagning, skadesmink, grunderna i bokbindning, att om jag bara är envis nog, på randen till manisk, kan jag nästan alltid åstadkomma precis den där skitsvåra grejen som jag hittade på en suddig bild på nätet. Gaffelpåta en snodd. Designa och konstruera möbler så dom är nedmonterbara, inlajviga och passar i släpet.

Lajvare 11: Ett nytt alfabet, att spela nyckelharpa, att bygga/göra bältesväskor, bälten, armborst, sköldar, kläder, skor, rustningsvadder mm. Ett femtiotal kampanjspecifika sånger och säkert hundra generella, hur man spelar snyggt på traumasjukvård, Hur man off tejpar fötter och massa mer saker jag inte kommer på nu.

Lajvare 12: Hur slaveriet ser ut i världen tack vare Last Will. + massa mer, men det är det viktigaste.

Lajvare 13: Inför ett lajv i Harry Potter världen, där jag skulle spela lärare i astronomi, fick jag ta mig an det ämnet. Det var roligt att fördjupa sig i ett ämne som jag annars inte alls är speciellt intresserad av, för att sedan kunna utforma lektioner.

Något annat jag lärt mig är att ljuga, att stryka någon medhårs för att få över den på min sida, att manipulera fram en scen/en reaktion/tillit...

Jag har lärt mig ledarskap, jag har lärt mig att administrera en grupp (roller, resa, kläder.. allt sånt) och lärt mig att dra fram andra människors kreativitet och idéer.

Det är bara några av sakerna :)

Lajvare 14: nya språk och alfabet, nålbinda, läderhantverk, sånger, sy, hitta information om platser jag aldrig varit på (både verkligt och fiktionellt), hur man hanterar en airsoft ak47a x)

ops råkade trycka lite fort,

något jag lärt mig av spelet är bland annat att hitta nya sidor av mig själv och hur man hanterar stressiga situationer.

Lajvare 14: Rejält med historisk kunskap om rörelsen för kvinnlig rösträtt och hur man såg på feminism (även om få kallade det så) kring förra sekelskiftet. Likaså en del om nykterhetsrörelsen.

Lajvare 15: Hmm... Bara i år har lajv fått mig att läsa in mig på:

- rysk 1800-1900-talslitteratur (Tolstoy, Dostoyevski etc) och rysk feudalism med fokus på den andliga kopplingen mellan land och aristokrater.
- en översikt över samtliga Shakespeares komedier
- franska revolutionen många interna vändor
- kinesiska gudomar och kinesisk immigranthistoria i USA, med fokus på lidandet under järnvägsbygget

Lajvare 16: Alfabet, sömnadstekniker, läder och metallhantverk, historisk kunskap, hur man gör upp eld, sånger, hur man spelar sin roll trovärdigt/skådespelartekniker. Säkert massa mer som man inte kommer på i stunden ^^

Lajvare 17: Specifikt för att använda på lajv har jag tränat bofferstrid, kollat upp lite hur olika typer av skador kan bete sig, tränat förhörstekniker och läst på om ptsd. Och övat in kampanjspecifika sånger. Och övat in en annan gångstil än min vanliga.

Under och efter lajv har jag lärt mig mycket om hur grupper och det mänskliga psyket fungerar. Och lärt mig om modernt slaveri.

Lajvare 18: Nytt jag jobbat (och jobbar) aktivt med för att lära mig:

- Olika lajvs IN-info och kultur etc. i mängder
- Bygga en givande roll
- Medeltida mönsterkonstruktion
- 1700-talets mönsterkonstruktion

- Massa olika udda enskilda djupdyk inom historia
- Jobba för att gruppen jag åker med (inkl. mig) mår maximalt bra, helst långsiktigt
- Teatersminkning

Gammalt jag blivit bättre på av bara farten:

- Logistik
- Gruppdynamik
- Fiol
- Göra eget vin
- Laga skor
- Sy kläder
- Laga god billig mat utan el
- Köra bil

...och säkert jättemycket annat också som jag glömt, men det här var vad jag kom på på rak arm.

Lajvare 19: lite basic läderarbete, friluftsliv, snideri, speldesign osv.

Massa sociala färdigheter med

Lajvare 20:

- Diverse historia och sömnad.
- Mytologi och ockulta symboler från olika delar av världen.
- Ord och fraser på ryska, latin, rumänska och franska.
- Böner på latin, hebreiska, koiné (dvs gammal grekiska), sanskrit och rumänska (och en exorcistritual på latin).
- Och säkert mer som jag inte kommer ihåg just nu.

Lajvare 21:

Flätverksbefästningar. Det är ett pissjobb.

Lajvare 22: Basically nothing. Inget av det jag använt på lajv har jag lärt mig för lajv. Dvs att jag helt enkelt haft kunskaperna tidigare eller lärt mig dom för andra ändamål och sen kommit fram till att "hmm det kan jag ha nytta av på nästa lajv".